

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет міжнародних відносин і права
Кафедра іншомовної освіти і міжкультурної комунікації

ДИПЛОМНА РОБОТА

Магістр

Галузь знань _____ 01 Освіта/Педагогіка _____

Спеціальність _____ 014.02 Середня освіта (Мова та література (англійська)) _____

на тему: Використання інтерактивних методів навчання для формування навичок діалогічного мовлення учнів середніх класів на уроках англійської мови

ДРСОА.020163.01.10

Виконала: студентка 2 курсу _____ О. В. Крикун
групи СОАм-20-1

Керівник
д-р. пед. наук, доц. _____ О. О. Рогульська

До захисту допускаю:
Зав. кафедри іншомовної освіти та
міжкультурної комунікації
д-р пед. наук, проф.
_____ 2021р. _____ Н. М. Бідюк

Хмельницький, 2021

Завдання

АНОТАЦІЯ

Крикун О. В. Використання інтерактивних методів навчання для формування навичок діалогічного мовлення учнів середніх класів на уроках англійської мови.

Магістерська дипломна робота на здобуття кваліфікації магістра за спеціальністю 014.02 – Середня освіта (Мова та література (англійська)). – Хмельницький національний університет, факультет міжнародних відносин і права, кафедра іншомовної освіти і міжкультурної комунікації, наук. кер.: д-р. пед. наук, доц. Рогульська О. О. – Хмельницький, 2021.

Загальний обсяг роботи становить 116 сторінок, із них 76 – основного тексту. Ілюстрований матеріал подано в 1 рисунку та 12 таблицях. Робота містить 5 додатків та 73 джерела посилань.

Ключові слова: інтерактивні методи, діалогічне мовлення, учні середніх класів, англійська мова, уроки англійської мови.

Магістерська дипломна робота висвітлює питання ефективності використання інтерактивних методів навчання для розвитку навичок діалогічного мовлення учнів середніх класів на уроках англійської мови.

У роботі вивчено психолого-педагогічні та методичні засади навчання діалогічного мовлення учнів середніх класів на уроках англійської мови та теоретично обґрунтовано доцільність використання інтерактивних методів навчання для цього. Проаналізовано практику формування навичок діалогічного мовлення учнів середніх класів на уроках англійської мови у сучасній школі та використання інтерактивних методів при цьому. Розроблено інтерактивні завдання для розвитку діалогічного мовлення учнів середніх класів та перевірено їх ефективність шляхом експериментального дослідження.

Підпис автора

Дата подання роботи до захисту

SUMMARY

Krykun O.V. Using Interactive Learning Methods for Developing Dialogic Speech Skills in Middle School Students at the English Lessons.

Thesis for acquiring Master's degree in specialty 014.02 – Secondary Education (Language and Literature (English)). – Khmelnytskyi National University, Faculty of International Relations and Law, Department of Foreign Language Education and Intercultural Communication, Scientific supervisor: Doctor of Pedagogical Sciences, Assoc. Professor Rohulska O.O. – Khmelnytsky, 2021.

The total volume of the work is 116 pages; the main text comprises 76 pages. Illustrated material is presented in 1 figure and 12 tables. The work contains 5 appendices and 73 sources of references.

Key words: interactive methods of learning, dialogic speech, middle school students, the English language, English lessons.

The master's thesis covers the issue of the use of interactive learning methods for the development of dialogic speech skills of middle school students during English lessons and considers their effectiveness. The psychological, pedagogical and methodological principles of teaching dialogic speech to middle school students during English lessons have been studied and the expediency of using interactive learning methods for this purpose has been theoretically substantiated. The practice of using interactive learning methods during English lessons in secondary schools has been described and the most widely spread methods of forming dialogic speech skills of middle school students used by teachers during English lessons have been analyzed. Tasks based on interactive learning methods for the development of dialogic speech of middle school students have been developed and their expediency and effectiveness have been tested and verified by means of experimental research.

Author's signature

The date of the work submission to defence

ЗМІСТ

	С.
Вступ.....	7
1 Теоретичне обґрунтування доцільності використання інтерактивних методів навчання для формування навичок англомовного діалогічного мовлення учнів середніх класів	11
1.1 Психолого-педагогічні засади навчання діалогічного мовлення учнів на середньому етапі	11
1.2 Методичні аспекти навчання діалогічного мовлення на уроках англійської мови у середніх класах	16
1.3 Трактуювання суті та змісту інтерактивного навчання у науково-педагогічній літературі	22
1.4 Методичні засади використання методів інтерактивного навчання для розвитку навичок діалогічного мовлення учнів середніх класів на уроках англійської мови.....	26
2 Експериментальна робота з впровадження інтерактивних методів навчання для розвитку англомовного діалогічного мовлення учнів середніх класів.....	42
2.1 Аналіз методики навчання англомовного діалогічного мовлення учнів середніх класів з використанням інтерактивних методів навчання у сучасних школах.....	42
2.2 Авторські вправи з використанням інтерактивних методів навчання для формування навичок діалогічного мовлення учнів середніх класів на уроках англійської мови.....	45
2.3 Експериментальне дослідження ефективності розроблених інтерактивних завдань для розвитку навичок англомовного діалогічного мовлення учнів середніх класів.....	54
2.4 Аналіз результатів експериментального дослідження.....	65
Висновки.....	72

Перелік джерел посилань.....	77
Додаток А Анкета для учнів середніх класів щодо використання інтерактивних методів навчання на уроках англійської мови для розвитку діалогічного мовлення.....	84
Додаток Б Наочні матеріали для авторських вправ на розвиток діалогічного мовлення учнів 7-х класів на основі інтерактивних методів навчання за класифікацією О. Пометун.....	86
Додаток В Наочність та роздавальні матеріали для урізноманітнення традиційних інтерактивних вправ на розвиток англомовного діалогічного мовлення учнів середніх класів.....	90
Додаток Г Авторські ігрові вправи з використанням інтерактивних методів навчання для розвитку англомовного діалогічного мовлення учнів 7-х класів	105
Додаток Д Анкетування щодо форм роботи, використовуваних учителями англійської мови для розвитку діалогічного мовлення учнів 7-х класів.....	115

ВСТУП

Модернізація сучасного суспільства вимагає від школи удосконалення процесу навчальної діяльності, використання нових технологій та реалізації особистісно-орієнтованого підходу у навчанні. На сьогоднішній день процес навчання повинен включати у себе нові прийоми, підходи та методики для формування й розвитку особистості. Самореалізація та розвиток учнів є одним із пріоритетних завдань вдосконалення освіти, яке може бути досягнуто за допомогою різних методів та засобів, але особлива увага при цьому приділяється інтерактивному підходу. Інтерактивне навчання направлено на реалізацію пізнавальної діяльності учнів, підвищення їх мотивації до вивчення іноземної мови, ефективне засвоєння навчального матеріалу. Провідне місце в інтерактивному підході належить організації взаємодії між суб'єктами освітнього процесу, а головною відмінною рисою інтерактивного навчання є ініціативність учнів у навчальному процесі, яку стимулює педагог з позиції партнера-помічника. Хід і результат навчання набуває особистої значущості для всіх учасників навчального процесу і дозволяє розвивати в учнів здатність самостійного вирішення проблем. Таке навчання спрямоване на встановлення емоційних контактів між учнями, доброзичливості і взаємної підтримки в процесі роботи.

Завдяки використанню інтерактивних методів навчання досягається активна командна діяльність учнів. Особливо актуальним це є для уроків іноземної мови, оскільки активна взаємодія учнів дає змогу реалізувати один з основних підходів до вивчення мови, а саме комунікативний. Інтерактивні методи навчання сприяють взаємодії учнів на уроках іноземної мови та розвитку їх діалогічного мовлення, яке є одним із найскладніших видів мовленнєвої діяльності.

Питання навчання діалогічного мовлення вивчали такі педагоги-дослідники як І. Брецько, С. Бугакова, І. Зимня, Д. Коваль, О. Кузик, О. Проніна, В.Скалкін, Р. Фастовець та інші. Вони досліджували теоретичні засади цього процесу та психологічні особливості учнів, які необхідно враховувати при цьому.

Методичним засадам розвитку діалогічного мовлення на уроках англійської мови присвячені праці таких вчених і педагогів як Л. Биркун, О. Квасова, В. Колодязна, Т. Коробейнікова, Г. Короненко, К. Костюченко, С. Ніколаєва, Н. Скляренко, С. Стойко, В. Черниш та інших. Серед зарубіжних напрацювань варто відзначити праці таких учених, як Р. Александер (R. Alexander), Д. Армор (D. Armour), Дж. Бейкер (J. Baker), Н. Білброу (N. Bilbrough), І. Брюс (E. Bruce), С. Вульф (S. Wolfe), М. Геммідж (M. Gammidge), Л. Літлвуд (L. Littlewood), Є. Пассов, С. Перкас, Дж. Ребоу (J. Rabow), А. Робін (A. Robin), Л. Травкіна, П. Фрейре (P. Freire), В. Хілл (W. Hill), М. Чарнесс (M. Charness), О. Щукін та інші.

Проблема впровадження методики інтерактивного навчання у навчально-виховний процес знайшла відображення в роботах таких дослідників як Л. Ампілогова, Л. Варзацька, Н. Волкова, І. Гейко, О. Єльнікова, С. Кашлев, Г. Коберник, Н. Коломієць, О. Кравчина, С. Крамаренко, В. Мельник, Л. Пироженко, Л. Пісоцька, Н. Побірченко, О. Пометун, Є. Шевченко, Т. Шекеряк та ін. Дослідження особливостей використання інтерактивних методів навчання на уроках англійської мови вивчали Ю. Кравченко, М. Куріч, Г. Лиза, Т. Олійник, В. Редько, А. Циркаль. Серед зарубіжних учених, які займалися вивченням цього питання, варто згадати таких, як Д. Джонсон (D. Johnson), Р. Джонсон (R. Johnson), Д. Максимова, К. Махмудов, С. Перкас, Е. Робін (A. Robin) та інші. Вони досліджували теоретичні засади використання інтерактивних технологій навчання на уроках англійської мови та методичне підґрунття для їх використання.

На особливу увагу в ракурсі нашого дослідження заслуговують праці таких вчених, як О. Коваленко, Т. Коробейнікова, А. Птушка, В. Черниш, щодо особливостей використання інтерактивних методів для навчання діалогічного мовлення учнів на уроках англійської мови. У нашому дослідженні ставимо за мету продовжити напрацювання згаданих учених та поєднати дослідження інтерактивних методів навчання й діалогічного мовлення учнів на уроках англійської мови. При цьому у нашому дослідженні особливу увагу буде

звернено на учнів середніх класів, у яких навички діалогічного мовлення ще лише на стадії активного формування, мотивація до діалогічного мовлення не висока, а рівень знань не дозволяє використати цікаві й нестандартні форми роботи для активізації діалогічного мовлення. Така ситуація зумовила актуальність роботи, що полягає у вивченні можливостей та доцільності використання різних інтерактивних методів навчання для активізації навичок діалогічного мовлення учнів середніх класів на уроках англійської мови.

Об'єкт дослідження – діалогічне мовлення учнів середніх класів на уроках англійської мови.

Предмет дослідження – інтерактивні методи навчання для розвитку англійського діалогічного мовлення учнів середніх класів.

Мета дослідження – дослідити психолого-педагогічні та методичні засади діалогічного мовлення учнів середніх класів на уроках англійської мови та можливості використання інтерактивних методів навчання для активізації цього процесу, а також експериментально перевірити ефективність розроблених авторських вправ для формування навичок діалогічного мовлення учнів середніх класів на основі інтерактивних методів навчання.

Для досягнення мети дослідження були окреслені такі завдання:

1. Узагальнити теоретичні та методичні засади формування навичок англійського діалогічного мовлення учнів середніх класів.
2. Окреслити зміст та методичні аспекти використання інтерактивних методів навчання для розвитку англійського діалогічного мовлення учнів.
3. Охарактеризувати методику формування навичок діалогічного мовлення учнів середніх класів на уроках англійської мови у сучасній школі.
4. Розробити завдання для розвитку діалогічного мовлення учнів середніх класів на уроках англійської мови з використанням інтерактивних методів навчання.
5. Експериментально перевірити ефективність розроблених завдань для формування навичок англійського діалогічного мовлення учнів середніх класів.

Для вирішення поставлених завдань були використані такі методи дослідження: *загальнонаукові* – теоретичний аналіз психологічної, педагогічної, методичної літератури в ракурсі досліджуваного питання; *синтез, порівняння та узагальнення* для вивчення праць вітчизняних і зарубіжних науковців; вивчення і узагальнення педагогічного досвіду; *емпіричні* – спостереження за педагогічним процесом; бесіди з учнями і вчителями, опитування, анкетування, тестування; *математичні методи* – кількісний і якісний аналіз результатів педагогічного експерименту; природний педагогічний експеримент.

Практичне значення роботи полягає в тому, що розроблені завдання, матеріали і результати дослідження можуть бути використані у практиці роботи вчителів англійської мови для розвитку навичок діалогічного мовлення учнів середніх класів з використанням інтерактивних методів навчання.

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, двох розділів основної частини, висновків та списку джерел посилання.

1 ТЕОРЕТИЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ ДОЦІЛЬНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК АНГЛОМОВНОГО ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ УЧНІВ СЕРЕДНІХ КЛАСІВ

1.1 Психолого-педагогічні засади навчання діалогічного мовлення учнів на середньому етапі

У сучасній науково-педагогічній літературі існує чимало визначень діалогічного мовлення. Так, І. Брецько трактує діалогічне мовлення «як процес мовної взаємодії двох або більше учасників спілкування, коли кожен з учасників по черзі виступає як слухач і як мовець» [3, с. 39]. За С. Бугаковою, «це процес мовленнєвої взаємодії, що передбачає обмін репліками, які не досягають обсягів монологічних висловлювань» [4]. О. Квасова наголошує, що «під терміном «діалог» розуміється як сам процес діалогізації, так і його результат – текст» [13, с. 3]. Для визначення раціональних шляхів навчання і розвитку діалогічного мовлення необхідно знати психологічні, педагогічні та лінгвістичні особливості цього процесу.

Розглянемо лінгвістичні особливості діалогічного мовлення. Реалізуючись в рамках діалогічного спілкування, діалогічна мова як чергування окремих висловлювань межує, з одного боку, з початком або закінченням комунікативного контакту, а з іншого боку – з монологічними вставками, з якими вона з'єднується за допомогою початкових або кінцевих висловлювань, які мають діалогічну зв'язність [16, с. 4]. О. Кузик стверджує, що «діалогічне мовлення слід розглядати як комунікативний акт, де має місце зміна ролей мовця і слухача». Для розгортання діалогу має значення ініціативна (перша) репліка. Вона є і початковим мовним стимулом. Реакція партнера повинна бути тематично узгодженою, але точно прогнозувати, що він скаже, важко [27, с. 9].

Що стосується психологічних та педагогічних аспектів діалогічного мовлення учнів, то варто зауважити, що вони тісно пов'язані. Середовище соціалізації дітей цього віку – це школа, однолітки, сім'я. Розвиток підлітка

значною мірою залежить від впливу цих інститутів. Провідну роль у розвитку індивіда в підлітковому періоді відіграє навчальна діяльність і спілкування з однолітками. Цей найбільш складний етап характеризується переходом з дитинства у доросле життя. В підлітковому віці головну цінність визначає система взаємовідносин з однолітками і дорослими. У підлітків сформовані ідеали, до яких вони прагнуть і на які рівняються, вони намагаються проявляти самостійність [46, с. 24–26]. Педагогу важливо врахувати особливості підліткового розвитку на середньому етапі навчання і необхідно будувати навчальну діяльність, виходячи з психологічних і фізичних особливостей учнів. Враховуючи те, що одна з провідних ролей – це спілкування з однолітками, необхідно підбирати ті форми і методи навчання, які сприятимуть їхній ефективній інтеракції.

Говорячи про діалогічне мовлення учнів середніх класів, слід перш за все дати характеристику цього вікового періоду. Вік визначає окремий етап психічного розвитку людини, який характеризується певними змінами, що визначають особливості особистісного становлення на тому чи іншому етапі розвитку. Важливі для учнів особистісні, діяльнісні та інтелектуальні якості починають формуватися з самого народження. На кожному етапі відбувається їх значний розвиток. Середній етап шкільного навчання припадає на вік 11-15 років (5-9 клас), який є підлітковим періодом. Як відомо, це один з найскладніших періодів у житті людини. Що стосується діалогічного мовлення підлітків у цей період, то вони легко вступають в діалог, але переважно це стосується рідної мови. Вони з легкістю відповідають на питання, але ініціативу у веденні навчального діалогу, як правило, не виявляють [55, с. 10]. Більш складний з лінгво-психологічної точки зору є вік 13-15 років (7-8 класи). Для нього характерні максимальні диспропорції в рівні і темпах розвитку, зумовлені значною мірою біологічно. З'являється відчуття дорослості (соціально не підкріплене), що є по суті новим рівнем претендування на стан, якого підліток ще не досяг. Мовна діяльність такого підлітка характеризується контрастністю поведінки – від нестримної балакучості (логореї) до мовчазної замкнутості. У

цей період необхідно застосовувати різноманітні педагогічні прийоми, які активізують емоційну сферу учнів. Крім того, важливо, щоб і сам мовний матеріал, і способи його презентації були цікавими [62, с. 79]. Зі сказаного вище випливає, що методична робота вчителя з навчання діалогічного мовлення повинна починатися з складання добре продуманого з психологічної, комунікативної та лінгвістичної точки зору ситуативно-тематичного плану.

Розглядаючи діалогічне мовлення з педагогічної точки зору, варто зауважити, що це «продуктивний вид мовленнєвої діяльності, за допомогою якого (поряд з аудіюванням) здійснюється усне вербальне спілкування» [72]. Діалогічне мовлення є формою усного спілкування, за допомогою якого відбувається обмін інформацією, що здійснюється засобами мови, встановлюються контакт і взаєморозуміння, виявляється вплив на співрозмовника відповідно до комунікативних намірів мовця [3, с. 41]. Метою навчання діалогічного мовлення на уроках англійської мови на середньому етапі є формування умінь говоріння, що дозволяють учням використовувати їх не тільки в навчальній, а й у позакласній діяльності. Реалізація цієї мети можлива за умови сформованості в учнів різних мовних умінь. Учні повинні вміти розуміти і використовувати мовні висловлювання в різних ситуаціях, а також застосовувати свої мовні навички відповідно до правил і особливостей спілкування. Учні повинні самостійно прагнути до пізнання, постійно удосконалювати свої знання [13, с. 5].

Розглянемо психолого-педагогічні характеристики діалогічного мовлення, які варто враховувати при організації діалогічного мовлення учнів середніх класів:

1. **Вмотивованість.** Як і будь-який інший вид мовної діяльності, діалогічне мовлення завжди мотивоване. Цей мотив включає як просту потребу в здійсненні комунікації, виходячи з того, що людина живе в соціумі, так і необхідність висловити свою точку зору в певній ситуації. У цих випадках діалогічне мовлення визначається вмотивованістю. Проте під час навчання мотив сам по

собі виникає досить не часто. Отже, необхідно створити умови, в яких у школярів з'явилося б бажання і потреба щось сказати, передати почуття [4].

2. Цілеспрямованість. Діалогічна мова характеризується цілеспрямованістю. Спілкування, як правило, проходить в безпосередньому контакті учасників, які добре ознайомлені з умовами, в яких відбувається комунікація. Діалог передбачає зорове сприйняття співрозмовника, підсилене невербальними засобами спілкування (мімікою, жестами, контактом очей, позами співрозмовників). З їх допомогою мовець виражає свої бажання, сумніви, припущення тощо [4]. Будь-яке висловлювання учнів має певну мету, але першочергова мета діалогічного мовлення – впливати на співрозмовника. Цей процес безпосередньо пов'язаний з діяльністю учнів і визначається потребою в здійсненні говоріння внаслідок подій, що мають безпосереднє відношення до співрозмовника.

3. Ситуативність. Однією з головних психологічних особливостей діалогічного мовлення є його ситуативність, яка передбачає, що мінливий характер комунікації передбачає готовність учнів діяти відповідно до ситуації. Діалогічна мова вважається переважно ситуативною, тому часто її зміст може бути зрозумілим лише з урахуванням тієї ситуації, в якій створюється. За характером відношення до реальної дійсності ситуації можуть бути або реальними, або уявними, відтворюватися шляхом опису або наочно – шляхом моделювання обставин за допомогою різних аудіовізуальних засобів. Деякі методисти вносять у визначення «мовної» ситуації соціальний аспект мовної комунікації і виділяють, наприклад, такі типові комунікативні ситуації: 1) розмова покупця з продавцем; 2) розмова батька з сином; 3) розмова начальника і підлеглого тощо [3, с. 40]. Слід зазначити, що в процесі навчання нас цікавлять не будь-які ситуації дійсності, а лише ті, які мають відношення до програмного матеріалу з англійської мови на середньому етапі і використовуються для досягнення цілей і змісту навчання діалогічного мовлення на цьому етапі.

4. Самостійність, тобто кожен учень породжує мовні висловлювання, виходячи з власних думок, цілей і мотивів.

5. Активність. У процесі діалогічного мовлення учні виявляють активність, висловлюючи своє ставлення до навколишнього. Також проявляється внутрішня активність, коли учні слухають один одного. Активність сприяє ініціативній мовній поведінці учнів, що забезпечує досягнення мети спілкування [3, с. 41].

6. Темп, який визначає швидкість мовного висловлювання і є індивідуальною характеристикою кожного учня, але впливає на сприйняття мовлення іншим співрозмовником.

7. Індивідуальність. Діалогічне мовлення має прямий зв'язок з мисленням людини. Будь-яке мовне висловлювання залежить від розумової діяльності учнів і пов'язане з їх особистістю. Кожен учень має свою індивідуальну і неповторну особистість, яку він проявляє в спілкуванні з іншими індивідами. Всі компоненти особистості сприяють розвитку процесу мовлення.

Формування навичок іншомовного діалогічного мовлення є складним процесом для учнів середніх класів. При навчанні англomовного діалогічного мовлення учнів на середньому етапі шкільної ланки виникає ряд труднощів:

✓ Складність процесу діалогічного мовлення. Діалогічне мовлення поєднує два види мовленнєвої діяльності – аудіювання і говоріння. У зв'язку з цим один учень повинен зрозуміти репліку іншого учня і швидко й адекватно відреагувати на неї, тобто сформулювати відповідну репліку. Складність полягає в тому, що необхідність сприйняття і правильного розуміння партнера, з одного боку, і підготовки своїх відповідей з іншого, служать причиною роздвоєння уваги і, як результат, неспроможності вести діалог в нормальному темпі, що ускладнюється й недостатнім володінням мовними засобами [18, с. 5].

✓ Непередбачуваність. Діалог неможливо спланувати заздалегідь, адже розмовна поведінка кожного з учасників спілкування значною мірою визначається розмовною поведінкою іншого (або інших) партнерів. Кожному з них необхідно стежити за перебігом думок співрозмовника, який іноді є несподіваним і призводить до зміни предмета спілкування.

✓ Низька мотивація до іншомовного діалогічного мовлення, тобто учні часто не мають бажання вступати в обмін репліками, оскільки або не хочуть

працювати колективно, або не впевнені у власних силах та знаннях, або не зацікавлені темою розмови;

- ✓ Сором'язливість і страх, адже в підлітковому віці учні соромляться розмовляти іноземною мовою, тому що бояться помилитися і бути підданими критиці;

- ✓ Нерозуміння суті мовного завдання та вказівок щодо його виконання;

- ✓ Низький рівень володіння лексикою та мовними засобами, щоб вступити в мовленнєву взаємодію;

- ✓ Невміння продовжувати тривале спілкування іноземною мовою [22, с. 4; 23, с. 136].

Беручи до уваги окреслені проблеми, очевидним є складність процесу діалогічного мовлення, його організації та перебігу. Для полегшення цього процесу необхідним є пошук вдосконалених підходів, методів та форм роботи для організації навчально-пізнавальної діяльності при навчанні діалогічного мовлення учнів на середньому етапі навчання.

1.2 Методичні аспекти навчання діалогічного мовлення на уроках англійської мови у середніх класах

Згідно з навчальною програмою англійської мови у середній школі учні повинні оволодіти вмінням спілкування з метою обміну інформацією, спонукати співрозмовника до виконання будь-якої дії або діяльності в зв'язку з представленою ситуацією спілкування, вміти складати всі типи мікродіалогів [9; 10; 45, с. 2]. Досягнення цієї мети неможливе без вирішення таких завдань, як навчання реплікування (стимулювання і реагування), а також складання реплік у зв'язне висловлювання. Ці уміння складають психологічний компонент змісту навчання діалогічного мовлення на уроках англійської мови. Лінгвістичний компонент змісту навчання цього виду мовленнєвої діяльності включає весь необхідний мовний та мовленнєвий матеріал: від ситуативних кліше, стандартних етикетних формул, характерних для діалогічного мовлення, реплік-спонукань, реплік-реакцій, типових діалогічних єдностей до діалогів-зразків,

відібраних відповідно до ситуацій, сфер спілкування і тематики програми навчання [31, с. 23-26]. При навчанні діалогічного мовлення особливого значення набувають вміння учнів користуватися різними опорами: зоровими і слуховими, вербальними і невербальними, змістовними, смисловими; і вміння створювати їх. Крім того, в зв'язку з можливою непередбачуваністю мовного партнера, спонтанністю мови, необхідністю швидкої реакції в процесі спілкування велике значення набувають компенсаторні вміння – вміння передати думку будь-якими засобами [32, с. 176].

При навчанні діалогічного мовлення рекомендується встановити кінцеву мету навчання цього виду мовленнєвої діяльності та проміжні цілі відповідно до різних етапів навчання, виділити етап формування основних діалогічних умінь і етап вдосконалення цих умінь в мовному спілкуванні (груповому непідготовленому діалозі, тематичній бесіді), визначити характер вправ, вербальних та невербальних опор і навчально-мовних ситуацій. Діалогічні вміння передбачають володіння достатнім запасом функціонально різноманітних реплік і включають в себе такі особистісні вміння як:

- вміння реплікувати (обмінюватися репліками в діалозі);
- вміння проводити свою стратегічну лінію в спілкуванні відповідно до мовних інтенцій співрозмовників або всупереч їм;
- вміння враховувати нових мовних партнерів;
- вміння прогнозувати поведінку співрозмовників, результат тієї чи іншої ситуації [33, с. 50-53].

У навчанні монологу і діалогу є багато спільного, але для навчального спілкування діалогічна мова представляє набагато більше труднощів, ніж монологічна. Навчання діалогу шляхом «зверху вниз» є найбільш оптимальним для навчання складати стандартні або типові діалоги. Алгоритм роботи вчителя при навчанні діалогу на уроках англійської мови шляхом «зверху вниз» виглядає так:

1. Визначити найбільш типові ситуації діалогічного спілкування в рамках досліджуваної теми («У лікаря», «Розмова по телефону» тощо).

2. Вивчити матеріали навчально-методичного комплексу і наявних навчальних посібників, відповідних до віку і рівня мови учнів.
3. Підібрати або скласти діалоги-зразки з використанням типових для певної ситуації мовних кліше, моделей мовної взаємодії.
4. Визначити послідовність предствлення різних типових діалогів в процесі вивчення теми.
5. Ознайомити учнів з новими словами і мовними структурами запропонованого діалогу.
6. У разі необхідності прокоментувати соціокультурні особливості мовного спілкування в рамках заданої ситуації.
7. Прочитати діалог або програти запис.
8. Організувати його відпрацювання, звертаючи увагу на правильність фонетичного оформлення мовлення, використання інших лінгвістичних засобів.
9. Організувати роботу з текстом діалогу, спрямовану на його повне розуміння і запам'ятовування, а також часткову трансформацію з урахуванням вже знайомих синонімічних моделей.
10. Аналогічно відпрацювати інші типові діалоги.
11. Частково видозмінити мовну ситуацію з метою внесення елемента автентичності в рішення мовного завдання, моделюючи з'єднання реплік з різних типових діалогів в мові учнів.
12. Сформулювати мовну установку для творчих навчальних діалогів з теми.
13. Продумати використання вербальних і невербальних опор для конкретних учнів.
14. Спланувати пари опитуваних учнів і послідовність їх опитування [35; 38, с. 37-38].

При навчанні діалогічного мовлення учні знайомляться з новими словами, мовними моделями і кліше; соціокультурними особливостями мовної поведінки в конкретній мовній ситуації; відпрацьовують хором і індивідуально мовні репліки типового діалогу; відповідають на запитання вчителя за текстом діалогу,

здійснюють необхідні трансформації; вчаться швидко реагувати на певні репліки; розігрують навчальні діалоги [49, с. 6].

При навчанні говорінню педагогу важливо знати основні складові процесу засвоєння мовного матеріалу. Це дає можливість чітко визначити шляхи досягнення мети, а також засоби, які цьому сприяють. Виділяють три етапи роботи над формуванням діалогічного мовлення:

1. Етап формування мовних навичок, який включає в себе формування фонетичних, лексичних та граматичних навичок. Фонетичні навички формуються на початковому ступені навчання, на середньому етапі відбувається вдосконалення. Перший етап побудований на принципі усного випередження. Це означає, що він не включає роботу над текстом. Новий лексичний матеріал і нові граматичні явища вилучаються з того тексту, на основі якого буде проходити робота на другому етапі, і засвоюються кожен окремо, без предствлення тексту. На першому етапі переважно виконуються умовно мовні вправи, оскільки саме вони сприяють ефективному формуванню навичок [50, с. 221].

2. Етап вдосконалення мовних навичок здійснюється в роботі над текстом. Розмовний текст – це усне висловлювання, зафіксоване в письмовій формі. Він включає всі характеристики усного мовлення, виключаючи інтонаційні, які неможливо передати в письмовому вигляді. Розмовний текст, як правило, не містить новий лексичний матеріал, який не був попередньо засвоєний. Розмовний текст є мовним зразком, який стимулює до спілкування. Робота з текстом на цьому етапі ведеться не для того, щоб запам'ятати зміст тексту. Якщо учні завчуть текст і надалі зможуть відтворити його, то це не приведе до вдосконалення навичок і розвитку мовного вміння. Розмовний текст повинен служити змістовної базою для побудови висловлювань учнів. Інформація тексту повинна бути приводом для міркувань, адже висловлюючи своє ставлення до прочитаного або прослуханого тексту, учні повинні спиратися на матеріал розмовного тексту, але не переказувати його. Висловлюючи ставлення, учень кожен раз виконує нову мовну задачу. Для вираження ставлення потрібні не

тільки одиниці, які містяться в тексті, але і засвоєні раніше. Таким чином, здійснюється комбінування мовного матеріалу, завдяки якому відбувається вдосконалення навичок володіння мовним матеріалом. Удосконалення мовних навичок здійснюється завдяки зоровому підкріпленню – учень прочитує текст, виконуючи завдання, він може неодноразово переглядати його, що сприяє запам'ятовуванню. Другий етап розвиває підготовлене діалогічне мовлення [54, с. 15-18].

3. Етап розвитку власне вміння діалогічного мовлення. Третій етап розвиває всі якості говоріння, як діяльності і як продукту. Специфіка роботи на цьому етапі полягає в тому, що мовний матеріал використовується в абсолютно нових ситуаціях для вирішення нових мовних завдань, більш складних з психологічної і лінгвістичної точок зору. Як правило, на цьому етапі немає зорових вербальних змістових опор. Використовуються ілюстративні опори, які служать стимулом до говоріння. Будь-які опори доречно застосовувати лише на початковій стадії розвитку умінь. Якщо на етапі вдосконалення навичок обговорення йде в рамках однієї проблеми, то тут бажано зв'язати вихідну проблему за змістом з іншими. На цьому етапі здійснюється навчання спілкуванню в діалогічній формі. Мовні вправи цього етапу сприяють розвитку умінь говоріння і характеризуються вмотивованістю вираження думок, що можливо тільки при справжній ситуативності [55, с. 10-12].

При методичній організації діалогічного мовлення учнів середніх класів, потрібно брати до уваги їх вікові особливості та програмні вимоги до кожного класу. Так, у 5-6 класах учні засвоюють лексико-граматичний матеріал, достатній для ведення діалогу з досить широкою тематикою. Вивчивши основні комунікативно-структурні типи висловлювань, учні повинні вміти: 1) спілкуватися з дотриманням основних норм, прийнятих в країнах, мова яких вивчається; 2) відповідати на питання про особисте життя (питання мають звучати чітко і у дещо уповільненому темпі); 3) робити пропозиції, використовуючи спонукальні репліки; 4) реагувати на пропозиції, твердження тощо; 5) робити запрошення і надавати інформацію про явища, події, факти; 6)

аргументувати свій вибір, точку зору; 7) під час спілкування демонструвати володіння мовними навичками і мовним матеріалом, набутими протягом попередніх років. Висловлювання кожного учня повинні бути не менше 7 реплік, правильно оформлених у мовному відношенні [58, с. 234-236]. Незважаючи на те, що в учнів 10-12 років (5-6 класи) немає достатнього життєвого досвіду, який вони могли б вільно актуалізувати, і їх усне спілкування носить обмежений характер, в цілому психологічна характеристика цього шкільного віку є цілком задовільною для спонтанного діалогічного мовлення.

У 7-8 класах мовний матеріал, яким володіють учні, дозволяє їм висловити більш складні ідеї, емоції. У діалогічних висловлюваннях учнів мають місце причинно-наслідкові зв'язки об'єктивної реальності, умовно-тимчасові відносини тощо. В межах засвоєного матеріалу, поряд з уміннями, набутими за попередні роки, учні 7-8 класів повинні вміти реалізувати такі комунікативні завдання: 1) спілкуватися, дотримуючись основних норм, прийнятих в країнах, мова яких вивчається; 2) брати участь у діалозі, обмінюючись інформацією на основі прочитаного, почутого, побаченого, висловлюючи при цьому свою думку. Спілкування має будуватися на мовному та мовленнєвому матеріалі, набутому протягом попередніх років вивчення мови, і відповідати цілям, задачам, умовам спілкування та комунікативному портрету партнера по комунікації в межах програмної тематики. Висловлювання кожного учня повинні бути не менше 9 реплік, правильно сформульованих з мовної точки зору.

До кінця 9-го уласу учні повинні вміти вести діалог на будь-яку тематику, вміти дискутувати, відстоювати точку зору. Діалог має налічувати не менше 12 реплік.

Усі ці особливості методичного супроводу діалогічного мовлення учнів середніх класів мають обов'язково бути враховані вчителем при проведенні уроків англійської мови.

1.3 Тракткування суті та змісту інтерактивного навчання у науково-педагогічній літературі

На сьогоднішній день учитель англійської мови може сам вибирати засоби навчання для досягнення освітніх цілей. Сучасний процес навчання іноземної мови передбачає велику різноманітність методів і засобів, але варто відзначити, що найбільш ефективними вважаються методи, засновані на особистісно-орієнтованому підході. Інтерактивний підхід у навчанні на сьогодні вже не є новим способом удосконалення навчання, але передбачає постійну інноваційну діяльність вчителя. Мета інтерактивного підходу – це створення умов для комфортного навчання, сприятливого для активної взаємодії учнів. Інтерактивне навчання передбачає всесторонній розвиток учнів, формування особистості, здатної до самостійного мислення та пізнавальної діяльності [15, с. 4-7]. Завдання вчителя, що використовує у своїй діяльності інтерактивні підходи, полягає у забезпеченні розвитку навчальної діяльності учнів.

Для повного розкриття змісту інтерактивного підходу, необхідно проаналізувати визначення слова. В основі слова «інтерактивний» лежить англійське «взаємодіяти» («інтер» - «між», «взаємний», «діяти» - «діяти», «дія»), що означає «знаходитись у взаємодії з іншим». Відповідно до визначення М. Кларина, «інтерактивне навчання – це навчання, засноване на прямій взаємодії учнів з навчальним оточенням з метою отримання нового досвіду» [14, с. 13]. З точки зору С. Кашлева, «інтерактивне навчання – це здатність до пізнання, заснована на діалогових формах взаємодії учасників навчального процесу, у ході якого у них формуються навички спільної діяльності» [12, с. 16]. С. Крамаренко дає визначення інтерактивного навчання «як здатності пізнавати, яка здійснюється у формах спільної діяльності учнів, тобто всі учасники навчального процесу взаємодіють один з одним, обмінюються інформацією, спільно вирішують проблеми, моделюють ситуації, оцінюють дії один одного та свою власну поведінку, занурюються в реальну атмосферу взаємодії для вирішення проблеми» [26, с. 9]. На основі поданих визначень можна сказати, що інтерактивне навчання засноване на взаємодії.

Інтерактивна взаємодія відіграє важливу роль у процесі навчання. По-перше, спостерігається підвищення інтелектуальної діяльності учнів. По-друге, створюються умови для конкуренції та об'єднання зусиль. Важливо відзначити, що не останню роль відіграє психологічний фактор – висловлювання партнерів викликають у кожного учня свої ідеї та заперечення в межах представленого питання, що переходить в обговорення. У процесі взаємодії учнів та вчителя виникає інтерактивний процес, тобто цілеспрямована взаємодія учасників педагогічного процесу. Інтерактивний процес характеризується високою інтенсивністю комунікацій та цілеспрямованою рефлексією учасниками своєї діяльності та взаємодії [2, с. 3].

Таким чином, інтерактивний підхід можна визначити як спеціальну форму організації пізнавальної та комунікативної діяльності, в якій учні виявляються не тільки залученими в процес пізнання, але і мають можливість рефлексувати з приводу того, що вони знають і думають [8, с. 72]. Вивчення та аналіз літературних джерел дозволяє описати сутність інтерактивного навчання. Інтерактивний підхід у навчанні забезпечує взаємодію суб'єктів, а також створює всі умови для спілкування в рамках освітнього процесу. Основним джерелом навчального пізнання є життєвий досвід учнів. В ході навчання учні діляться досвідом, обмінюються знаннями, думками, рішеннями поставлених завдань. Роль вчителя в цьому підході зводиться до мінімуму і полягає в організації спільної діяльності учнів, завдяки чому учні вносять індивідуальність в навчальний процес. Інтерактивний підхід створює сприятливі умови для вирішення творчих завдань, а також сприяє розвитку різнобічного мислення. Учні висловлюють свою точку зору і вчать її відстоювати. В ході інтерактивного навчання можуть виникати суперечності, при цьому учні вчать взаємодіяти один з одним. Весь процес навчання, заснований на інтерактивному підході, характеризується активністю учнів протягом усього уроку. Учні швидше сприймають і засвоюють отриману інформацію. В ході інтерактивного навчання всі учні рівні між собою [11, с. 34-37]. Саме тому більшість вчених і педагогів схильні стверджувати, що необхідно максимально використовувати інтерактивні

методи навчання. Використання інтерактивних методів надає великий запас часу для мовної практики кожного учня. Таким чином, матеріал засвоюється швидше й ефективніше. Можна припустити, що такі знання є набагато міцнішими. Для забезпечення ефективної організації навчального процесу в рамках інтерактивного підходу слід дотримуватися деяких умов:

1) між вчителем і учнями повинні бути доброзичливі відносини, які будуються на повазі;

2) всі учасники освітнього процесу повинні дотримуватися демократичного стилю поведінки;

3) в процесі навчання головну роль відіграє співпраця не тільки між педагогом і учнями, а й між учнями;

4) в ході вирішення поставлених завдань учням необхідно використовувати свій особистий досвід, наводити власні приклади, відстоювати свою точку зору [19, с. 118-120].

Інтерактивний підхід включає різноманітність форм подачі інформації, а також різноманіття форм діяльності учнів. Він підвищує мотивацію учнів, забезпечує розвиток їх комунікативних умінь, а також творчих здібностей. Розвивається вміння працювати в колективі, забезпечується взаємоповага всіх учасників освітнього процесу. Застосування інтерактивних методів навчання вимагає від вчителя прояву творчості в процесі організації навчальної діяльності. Учитель, вибираючи ті чи інші форми інтерактивного навчання, повинен враховувати особливості учнів, а також доречність їх застосування [25, с. 17].

В цілому, основна ідея інтерактивного підходу – це вироблення і розвиток умінь говоріння, забезпечення спільної діяльності та підвищення мотивації учнів. Інтерактивні форми навчання сприяють ефективному засвоєнню навчального матеріалу і вважаються найбільш дієвими при навчанні діалогічного мовлення іноземною мовою, адже сприяють подоланню труднощів, що з'являються в процесі говоріння. Інтерактивний підхід має бути пріоритетним у навчанні діалогічного мовлення, що зумовлено низкою факторів:

1) інтерактивні форми забезпечують умови для комфортного навчання – в учнів з'являється стимул, а також розвивається бажання самостійно розмовляти англійською мовою;

2) особистість кожного учня проявляється у процесі навчання – учні виражають свої почуття і емоції з певної проблеми, висловлюють свою точку зору, розвивають як мовні, так і творчі здібності, що забезпечує всебічний розвиток особистості;

3) учні стають головними дійовими особами навчального процесу і проявляють активність;

4) вчитель не є головною дійовою особою;

5) інтерактивний підхід забезпечує індивідуалізацію навчального процесу – учні прагнуть до самостійної роботи над своїм мовленням, на рівні своїх сил і можливостей;

6) забезпечується різноманітність навчального процесу – в ході навчання можуть бути задіяні всі форми роботи: індивідуальні, колективні, групові, що спрямовано на стимуляцію активності, розвиток мовної та пізнавальної діяльності учнів [20, с. 36];

7) розвивається як монологічне, так і діалогічне мовлення – на уроках англійської мови найчастіше монолог поєднується з елементами діалогу, утворюючи монолог в діалозі. Діалогічна мова характеризується еліптичністю, викликаною умовами спілкування, наявністю єдиної ситуації, взаємодії співрозмовників; спонтанністю, оскільки результат розмови залежить від думок усіх співрозмовників; емоційністю й експресивністю. Головне завдання учнів у діалогічному мовленні – це з'єднання реплік, які є структурно, інтонаційно та семантично правильними та завершеними і які називаються «діалогічною єдністю» [28, с. 81; 51, с. 22].

Розкриваючи суть інтерактивного навчання, важливо визначити його методи. Інтерактивні методи навчання – це взаємопов'язана спільна діяльність учнів і вчителя, при якій всі учасники навчального процесу взаємодіють один з одним, обмінюються інформацією, спільно вирішують проблеми, моделюють

ситуації, оцінюють власні дії та дії співрозмовника, поведінку, занурюються в реальну атмосферу спільної діяльності, спрямованої на вирішення проблеми [1, с. 49].

Л. Варзацька наголошує, що «методи інтерактивного навчання представляють собою систему педагогічних засобів, спрямованих на забезпечення навчального процесу, а також умов для самостійного отримання та засвоєння нових знань, отриманих в процесі навчальної взаємодії» [5, с. 16]. Інтерактивні методи навчання представляють собою визначену систему організованої взаємодії між педагогом і учнями у формі активного навчання [6, с. 24]. В основі інтерактивних методів лежить орієнтація на більш широку взаємодію учнів не тільки з вчителем, але і з іншими, а також на підвищення активності учнів у процесі навчання.

Пріоритетними завданнями інтерактивного навчання є:

- розвиток мовних вмінь учнів;
- підвищення інтересу до предмету навчання;
- якісне засвоєння навчального матеріалу;
- організація самостійної роботи учнів у вирішенні поставлених завдань;
- формування власної точки зору, способу мислення;
- вміння відстоювати свою точку зору;
- вміння працювати в колективі, уважно відноситися до всіх учасників

навчального процесу [7, с. 229-230].

1.4 Методичні засади використання методів інтерактивного навчання для розвитку навичок діалогічного мовлення учнів середніх класів на уроках англійської мови

На сьогоднішній день в методиці викладання англійської мови використовують чимало методів інтерактивного навчання, адже їх переваги є очевидними – високий рівень засвоєння інформації через емоційно-ціннісне ставлення до діяльності; формування умінь слухати і чути; навчання через

взаємообмін досвідом; активізація мислення; особистісне зростання; формування умінь роботи в команді, підвищення активності кожного учасника навчального процесу; постановка нових проблем, які потребують рішення. Проте є й недоліки: існує ризик зіткнення особистих амбіцій; потрібна висока компетентність педагога; велика тривалість часу [29].

Акцентуємо увагу на тому, що інтерактивні методи передбачають перш за все діалогове спілкування, що є методом активізації резервних можливостей особистості учня. Цей метод передбачає не стільки вплив на того, хто навчається, скільки його зустрічну активність, яка помітно посилюється в умовах групової взаємодії.

У методиці навчання іноземних мов існують два шляхи формування діалогічного мовлення – дедуктивний та індуктивний. У кожного з них свої особливості. В. Мельник стверджує, що «при дедуктивному методі навчання починається з цілого діалогу-зразка, який розглядається як еталон для складання за аналогією». Навчання діалогічного мовлення проходить в цьому випадку три фази:

1. Аудіювання простого діалогу, рецепція.
2. Репродукція, яка включає імітацію готового діалогу-зразка, відтворення з пам'яті, модифікацію.
3. Вільна мова [30, с. 17-19].

До особливостей цього метода відноситься те, що система мови засвоюється «зверху вниз», від цілих висловлювань і великих інтонаційно-синтаксичних блоків до окремих мовних елементів, що полегшує запам'ятовування і відтворення.

Індуктивний шлях передбачає шлях від засвоєння елементів діалогу (діалогічних єдностей) до самостійного його ведення на основі навчально мовної ситуації (шлях «знизу», від діалогічних єдностей до мікродіалогу і потім макродіалогу). Індуктивний шлях заснований на таких формах роботи:

1. Представлення та аналіз діалогічних єдностей.
2. Комбінування реплік на основі функціональних зв'язків.

3. Граматико-лексичне перетворення реплік [36, с. 79; 39, с. 360-362].

Навіть невеликий діалог в мові не повинен мати механічний характер, тому О. Пометун пропонує використовувати при формуванні вмінь діалогічного мовлення дві групи вправ – підготовчі та мовні [42, с.74].

Підготовчі вправи покликані забезпечувати безпомилкове реплікування партнерів спілкування. Серед вправ цієї групи можна назвати: відповіді на питання, складання мікродіалогу за аналогією, розширення реплік, їх доповнення, вибір реплік, які підходять за змістом, питання до відповіді (придумування підходящої репліки) тощо.

Мовні вправи проводяться з опорою на навчально-мовну ситуацію. Ситуація задається вчителем і моделює мовленнєву діяльність в штучних умовах навчання в школі. Мовні вправи підрозділяються на вправи підготовленого і непідготовленого діалогічного мовлення, наприклад:

- діалог з прослуханого або прочитаного тексту;
- доповнення або видозміна діалогу;
- складання аргументованих відповідей на питання;
- драматизація монологічного тексту [41, с. 36-39; 43, с. 47].

Ефективність навчання діалогічного спілкування не в останню чергу залежить від наявності та якості зворотного зв'язку, тобто контролю. Для здійснення контрольних дій необхідний спеціальний «контрольний» інструментарій: - об'єкти контролю (вміння діалогічного спілкування); - показники (вимоги програми); - прийоми контролю (вправи) [44, с. 3-5]. Таким чином, раціональне поєднання навчальних та контрольних кроків вчителя і учнів в процесі зацікавленого спілкування на фоні сприятливого психологічного клімату забезпечує легкість і якість оволодіння іншомовним діалогічним спілкуванням. Мовна діяльність носить самостійний, творчий характер, визначальна роль в ній належить свідомості. Тому вправи для навчання діалогічного мовлення на уроках іноземної мови не можуть складатися лише з таких, які виробляють навички; основна роль повинна належати вправ, які навчають умінням свідомої побудови висловлювання [56, с. 5].

Для забезпечення ефективної організації навчання діалогічного мовлення при використанні інтерактивних методів навчання важливо дотримуватися деяких вимог:

1. Включення всіх учнів у роботу. На початку уроку вчитель повинен подбати про психологічну підготовку учнів. Важливо відзначити, що не всі учні готові відразу взаємодіяти один з одним, а також вступати в мовну діяльність. Учні можуть відчувати скутість і страх перед заданою мовною ситуацією. Також, негативно можуть вплинути нові методи навчання, що використовуються вчителем вперше. Саме тому урок слід починати з розминки і підготовки учнів до активної діяльності [57, с. 23].

2. Продуктивне і якісне діалогічне мовлення можливе за умови невеликої кількості учнів. Важливо пам'ятати про те, що кожен учень повинен бути почутий, кожен повинен мати можливість висловитися. Приміщення для проведення заняття, що включає інтерактивну діяльність, має передбачати можливість організувати робочий простір таким чином, щоб усім учням було легко взаємодіяти один з одним, а також пересідати в процесі роботи. На початку уроку вчитель повинен проговорити всі організаційні моменти. Між учнями повинна бути домовленість про повагу один до одного [58, с. 17-24].

При дотриманні всіх вимог до організації інтерактивних методів роботи на уроках англійської мови можна домогтися поставлених цілей в навчанні діалогічного мовлення, досягти взаємодії між учнями, підвищити зростання їх пізнавальної активності.

Проте варто зауважити, що переважно всі інтерактивні методи навчання є творчими, тобто вимагають від учнів прояву творчої активності. Учні повинні не просто викладати інформацію, а підійти до цього творчо. Творче завдання становить основу будь-якого інтерактивного методу і повинно мати безпосередній зв'язок з життям учнів, адже особливо практичне, близьке до життя завдання, надає сенсу навчання. В рамках творчого завдання учням доведеться знайти своє індивідуальне рішення, ґрунтуючись на своєму особистому досвіді, на досвіді однокласників. Цей принцип сприяє розвитку

комунікативних умінь в ході взаємодії учасників освітнього процесу [66; 68, с. 27]. Для навчання діалогічного мовлення творче завдання має відповідати таким вимогам:

- ✓ представлене завдання повинне мати багатосторонню спрямованість, тобто мати кілька рішень;
- ✓ завдання повинно бути корисним для учнів, щоб вони могли використовувати отримані знання не тільки в рамках уроку;
- ✓ завдання повинно бути цікавим для учнів, щоб вони могли міркувати за запропонованою темою;
- ✓ завдання повинне мати зв'язок з темою, що вивчається [71, с. 96; 73].

Інтерактивний підхід в навчанні передбачає різні варіанти просторового розташування групи. Серед основних і більш зручних розташувань можна виділити такі:

1. Кругове розташування (передбачено для колективної роботи, в процесі роботи учням зручно взаємодіяти між собою, всім видно один одного, питання можуть обговорюватися по колу, або від учня до учня).

2. Парти ялинкою (зручні для роботи в малих групах з подальшим обміном отриманої інформації).

3. Фронтальне розташування (використовується в таких формах роботи, як, наприклад, дебати – учнів ділять на групи для взаємодії не тільки всередині групи, а й між опонентами).

5. Розподіл по групах (підходить, коли в рамках одного питання необхідно розкрити кілька аспектів – учні діляться на групи для опрацювання завдання і подальшого розкриття) [26, с. 8-9].

Загалом, у науковій літературі існують різноманітні класифікації інтерактивних методів навчання. На нашу думку, найбільш повною та всеохоплюючою є класифікація інтерактивних методів навчання О. Пометун [10] за формами навчання залежно від мети уроку та форм організації навчальної діяльності учнів [41, с. 135] (рис. 1).

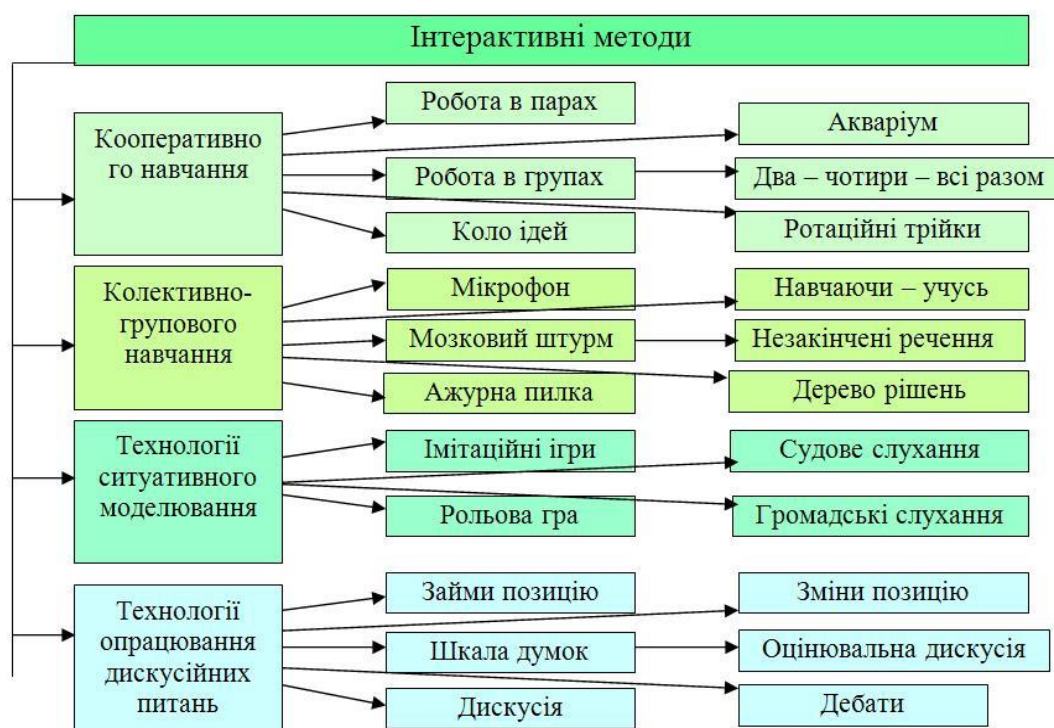

Рис. 1. Групи інтерактивних методів навчання

З рисунку видно, що класифікація є складною, адже часто інтерактивні методи навчання є переплетенням декількох методів навчання. Використання тих чи інших методів залежить від мети уроку, рівня володіння іноземною мовою учнів, а також досвіду педагога.

Для визначення того, які з перерахованих методів можуть бути використані на уроках англійської мови саме на середньому етапі навчання і спрямовані саме на формування навичок діалогічного мовлення, необхідно розкрити суть кожного методу.

Робота в парах сприяє розвитку навичок спілкування, вміння висловлюватися, критично мислити, вміння переконувати й вести дискусію. Працюючи в парах можна швидше виконати вправи, які за інших умов потребують більше часу. Для організації учням дається завдання, ставляться запитання для невеличкої дискусії чи аналізу гіпотетичної ситуації. Після пояснення питання або фактів, наведених у завданні, їм дається 1-2 хв для обмірковування можливих відповідей або рішень індивідуально. Далі учні об'єднуються у пари і вирішують хто з них висловлюватиметься першим – вони мають обговорити свої ідеї один з одним. Після того, як закінчиться час на

обговорення кожна пара представляє результати своєї роботи, обмінюється своїми ідеями та аргументами з усім класом. Найбільш поширеною формою роботи у парах на уроках англійської мови для розвитку діалогічного мовлення учнів є складання діалогів за зразком чи непідготовлених [70, с. 45-48].

Групова робота (робота в малих групах) – це один з найбільш популярних методів для формування навичок діалогічного мовлення. Перевагою цієї форми навчання є психологічний фактор – в малих групах можуть працювати навіть сором'язливі учні. При такій роботі учні практикують навички співробітництва і міжособистісного спілкування, виробляється вміння активно слухати, вирішувати проблемні питання, учні прагнуть дійти спільної думки. Організація групової роботи вимагає дотримання певних вимог. Учитель повинен переконатися в тому, що всі учні володіють достатнім обсягом знань і умінь, необхідних для виконання групового завдання. Нестача знань призводить до того, що учні відмовляються докладати зусиль для виконання завдань [40, с. 10]. Інструкції вчителів повинні бути чіткими, краще виконання забезпечують завдання, записані на дошці або картках. Кожна група повинна мати достатню кількість часу для виконання завдання.

Рольові ігри є досить популярним методом навчання. В рамках рольової гри у кожного учня є своя роль, яку він повинен виконати в заданій ситуації. Інтереси учасників у рольовій грі часто протилежні. Учням необхідно прийняти те чи інше рішення в ході гри. Рольові ігри спрямовані на розвиток комунікативних здібностей, а також вони сприяють формуванню таких важливих умінь як, вміння працювати в малих групах, самостійність мислення. Від вчителя потрібна значна попередня методична підготовка при проведенні рольових ігор, а також вміння прогнозувати результати і робити відповідні висновки. Рольова гра проводиться в невеликих групах (3-5 учасників). Учасники отримують завдання, розподіляють ролі, обіграють ситуацію і представляють перед всією групою. Перевага цієї форми полягає в тому, що кожен з учасників може уявити себе в запропонованій ситуації, відчувати наслідки тих чи інших дій і прийняти рішення [34, с. 25-27].

Акваріум – один з різновидів ділової гри. Суть цього методу полягає у тому, що кілька учасників обігрують задану ситуацію. Інші учні спостерігають і аналізують не тільки дії учасників, а й запропоновані ними варіанти і ідеї. Така форма роботи на уроці допомагає вдосконалити навички роботи в малих групах, але вона може бути запропонована лише тоді, коли учні вже мають добрі навички групової роботи. Учитель об'єднує учнів у групи по 4-6 осіб і ознайомлює їх з завданням. Одна з груп сідає в центр класу (це робиться для того, щоб відокремити діючу групу від слухачів певною відстанню). Учні цієї групи починають обговорювати запропоновану вчителем проблему. Для виконання завдання їм необхідно: прочитати вголос ситуацію; обговорити її в групі, використовуючи метод дискусії; знайти спільне вирішення за 3-5 хв. Усі інші учні класу мають тільки слухати, не втручаючись у процес обговорення, спостерігати, чи відбувається дискусія за визначеними правилами. Після закінчення 3-5 хв група займає свої місця, а клас обговорює: чи погоджується з думкою групи; чи була ця думка достатньо аргументованою, доведеною; який з аргументів вони вважають найпереконливішим. Після цього місце в «Акваріумі» займає інша група та обговорює наступну ситуацію. Усі групи по черзі мають побувати в «Акваріумі», і діяльність кожної з них має бути обговорена класом [37, с. 21-23].

«Два – чотири – всі разом» – метод інтерактивного навчання, що є похідним від парної роботи, і сприяє розвитку навичок діалогічного мовлення в групі, вмінь переконувати та вести дискусію. Учні обговорюють життєві ситуації в парі, потім об'єднуються в групи, доповнюючи відповіді учнів, а потім відбувається обговорення ситуацій класом. Робиться висновок. Цей метод застосовують для обговорення будь-якої гострої проблеми з діаметрально протилежних позицій; для збирання інформації з певної теми; для інтенсивної перевірки обсягу й глибини наявних знань; для розвитку вміння аргументувати свою позицію. Стільці у класі треба розставити для учнів у два кола. Учні, що сидять у внутрішньому колі, повернені спиною до центру, а ті, що в зовнішньому – обличчям до центру. Отже, кожен сидить навпроти іншого. Учні у

внутрішньому колі не рухаються, а учні зовнішнього кола переміщуються. За сигналом ведучого всі учні пересуваються на один стілець вправо, опиняючись перед новим партнером. Мета – пройти все коло, виконуючи поставлене завдання [59].

Один із різновидів цього методу є «Карусель» – кожен учень, який сидить у зовнішньому колі, має аркуш із конкретним питанням (темою) й під час переміщення збирає максимум інформації із зазначеної проблеми. Наприкінці відбувається заслуховування окремих відповідей, обговорення того, які питання виявилися особливо складними, продуктивними чи, навпаки, швидко вичерпалися й чому, як працювали партнери тощо. Використовуючи цей метод, можна узагальнити знання учнів, активізувати їх. Він є найбільш ефективний для одночасного залучення всіх учасників до активної роботи з різними партнерами для обговорення дискусійних питань [64, с. 100-103].

Ротаційні (змінювані) трійки – цей метод сприяє активному, ґрунтовному аналізу та обговоренню нового матеріалу з метою його осмислення, закріплення та засвоєння. Потрібно розробити різноманітні запитання, щоб допомогти учням почати обговорення нового або пройденого матеріалу. Далі учні об'єднуються у трійки і розміщуються трійки так, щоб кожна з них бачила трійку справа і трійку зліва. Разом усі трійки мають утворити коло. Кожна трійка отримує відкрите запитання (однакове для всіх). Кожен учень трійки має відповісти на це запитання. Після стислого обговорення учасники розраховуються від 0 до 2. Учні з номером 1 переходять до наступної трійки за годинниковою стрілкою, а учні з номером 2 переходять через дві трійки проти годинникової стрілки. Учні з номером 0 залишаються на місці й є постійними членами трійки. Результатом переміщення є цілком нова трійка. Рухатися трійками можна стільки разів, скільки є запитань [39, с. 361].

Ажурна пилка – метод, який дає змогу працювати разом, щоб вивчити значну кількість інформації за невеликий проміжок часу, а також заохочує допомагати одне одному – вчитися навчаючи. Працюючи за методом «Ажурна пилка», учні мають бути готовими працювати в різних групах. Вчитель добирає

матеріал, необхідний для уроку, і готує індивідуальний інформаційний пакет для кожного учня, а також таблички з кольоровими позначками, щоб учні змогли визначити завдання для своєї групи. Кожен учень входить у дві групи – «домашню» й «експертну». У кожній «домашній» групі учні мають позначки різних кольорів, а в кожній «експертній» – однакові. Учні розписані за «домашніми» групами від 3 до 5 осіб. «Домашнім» групам вчитель дає індивідуальну порцію інформації для засвоєння. Після завершення роботи «домашніх» груп учням пропонують розійтися по своїх «кольорових» групах, де вони стануть експертами з окремої теми. В кожній групі має бути представник із кожної «домашньої» групи. Кожна експертна група має вислухати всіх представників «домашніх» груп і проаналізувати матеріал загалом, здійснити його експертну оцінку за визначений час. Після завершення роботи учні мають повернутися «додому». Кожен учень має поділитися інформацією, отриманою в експертній групі, з членами своєї «домашньої» групи, де остаточно узагальнюють та корегують всю інформацію [48, с. 29-31].

«Навчаючи – учусь» – використовується при узагальненні та повторенні вивченого. Він дає можливість дітям поділитися своїми знаннями з однокласникам. Використання цього методу дає загальну картину матеріалу, який необхідно вивчити на уроці, а також викликає певні запитання та підвищує інтерес до навчання. Кожен учень отримує картку із завданням, на якій також написано прізвище учня, з яким він буде працювати. Суть полягає у тому, що один учень пояснює навчальний матеріал чи розкриває суть отриманого завдання, а другий слухає і, якщо є помилки, виправляє. Потім другий виконує таку ж роботу. Тоді переходять до наступного однокласника [52, с. 350-352].

Імітаційні ігри – це вид рольової гри, яка передбачає роботу з створеними вчителем ситуаціями, під час яких учні наслідують у спрощеному вигляді процедури, пов'язані з діяльністю закладів та суспільних інститутів, які існують у реальному житті, або процедури з виконанням певних простих відомих дій, які відтворюють, імітують будь-які явища навколишньої дійсності. Імітаційні ігри дають учням змогу глибоко вжитися в проблему, зрозуміти її з середини.

Обирається тема для імітації, основне питання, яке вирішуватимуть учні. Вчитель планує сценарій імітаційної гри, обмірковує розподіл ролей, участь у грі всього класу так, щоб продемонструвати не акторські здібності, а вмiле безособове відтворення обраного процесу. Вчитель має дати учням достатньо інформації, чiткi інструкції, щоб вони могли переконливо виконувати свої ролі й одночасно вчитися. Перед імітаційною грою вчитель має надати всі пояснення і обміркувати запитання для підбиття підсумків [52, с. 353-355]. Цікавий метод, проте, на нашу думку, є складним для учнів середніх класів.

Спрощене судове слухання. Ця технологія дає учням змогу отримати спрощене уявлення про процедуру ухвалення судового рішення, взяти участь у діяльності, пов'язаній з аналізом, критичним мисленням, ухваленням рішень. Вчитель обирає ситуацію (судову справу, випадок, дилему) для вивчення і готує додаткову інформацію, а також обмірковує найбільш вірогідні варіанти розв'язання ситуації, і готує план проведення судового слухання (його регламент пишеться на дошці). Треба здійснити аналіз ситуації за наведеною вище схемою і ознайомити клас із процедурою слухання. Далі клас ділиться на три однакові групи: судді, обвинувачі й обвинувачувані. Цей метод безпосередньо спрямований на формування навичок діалогічного мовлення.

Громадські слухання Симуляція громадського слухання засобами імітаційної гри допомагає учням зрозуміти суть і порядок слухань, а також обов'язки членів державних органів, комітетів, установ. Учні набувають практичного досвіду у відзначенні й поясненні ідей, інтересів і цінностей, пов'язаних із предметом слухання, проте як і попередній метод, вимагає вже певного сформованого мислення, системи знань учнів, і тому краще підходить для учнів старших класів [24, с. 4-7].

Займи позицію. Цей метод допоможе з'ясувати, які позиції й думки можуть існувати щодо спірного питання. Кожен учень отримує можливість висловитися, виразити різні думки з теми, обґрунтувати свою позицію, підібрати і висловити найпереконливіші аргументи, порівняти їх з аргументами інших. Вчитель пропонує учням дискусійне питання і просить їх визначити свою позицію щодо

нього. Далі він розміщає плакати в протилежних кутках кімнати. На одному з них написано «згодний (згодна)», на другому - «не згодний (не згодна)», на третьому «не знаю, не маю конкретної позиції». Вчитель має повісити правила виконання завдання, обговорити їх і вибрати кількох учасників, які мають обґрунтувати свою позицію або запропонувати всім, хто поділяє одну і ту ж думку, обговорити її і виробити спільні аргументи на її захист. Після висловлення різних думок вчитель запитує, чи не змінив хтось з учасників своєї точки зору і чи не хоче перейти до іншої групи. Він має запропонувати учням перейти й обґрунтувати причини свого переходу, а також запропонувати учасникам назвати найпереконливіші аргументи своєї та протилежної сторони [52, с. 358].

Зміни позицію – метод, подібний до методу «Займи позицію». Він також спрямований на обговорення дискусійних питань за участю всіх учнів. Метод допомагає зрозуміти точку зору іншої людини, розвиває навички аргументації, уважного слухання тощо. Вчитель має заздалегідь підготуватися до обговорення і поставити перед класом дискусійне питання. Учні об'єднуються у пари, а потім – у четвірки (наприклад, перша і друга парта, третя і четверта) і отримують завдання розділити позицію з проблеми («так» чи «ні») між парами. Одна пара в четвірці має обґрунтувати одну позицію, друга – протилежну. У четвірках кожна пара має представити своїм партнерам свій погляд. Кожен учень повинен відповідати за свою частину презентації (наприклад, обґрунтувати половину аргументів). Вчитель чітко має озвучити хронометраж: скільки часу відведено на підготовку і на саму презентацію (часу має бути достатньо). Далі пари міняються позиціями і знову повторюють все спочатку. Далі учні отримують завдання всій четвірці вільно обговорити тему. Учні вже повинні висловлювати особисту думку. У результаті обговорення четвірка має або дійти згоди, або зробити висновок про брак інформації. Вчитель має заздалегідь визначити часові рамки цієї вільної дискусії і підбити підсумки дискусії з усім класом [52, с. 360].

Дискусія – це широке публічне обговорення якогось спірного питання. Вона є засобом формування пізнавальної діяльності, сприяє розвитку критичного

мислення учнів, дає їм можливість окреслити свою позицію, формує навички аргументації та відстоювання своєї позиції, поглиблює знання з поставленої проблеми. Вчитель обирає тему для дискусії і дає учасникам заздалегідь, напередодні дискусії, план і матеріал, який учні повинні будуть прочитати вдома. Далі складається список запитань. У класі треба створити атмосферу довіри та взаємоповаги і повторити з учнями основні правила участі в дискусії. При цьому варто активно використовувати жести та міміку, які допомагають підтримувати дискусію, активізуючи її. Учні слід слухати уважно, стежити за обговоренням, настроєм, не давати відхилитися від теми. Не можна дати обговоренню перетворитись на гарячу суперечку, але й не можна гасити усіх проявів емоцій [69, с. 30-36]. Має бути виділено досить часу для заключної частини і треба запропонувати учням самим підбити підсумки.

Дискусія в стилі телевізійного ток-шоу. Це метод структурованої дискусії, в якій беруть участь усі учні класу. Він дає змогу контролювати перебіг дискусії, оцінювати участь кожного учня, її метою є отримання учнями навичок публічного виступу та дискутування, висловлення й захисту особистої позиції, формування громадянської та особистої активності. Складається з трьох етапів:

1. Підготовчий етап – повідомляється попередньо тема дискусії її учасникам (бажано, у формі дискусійного питання) і вибираються з числа учнів класу 2-5 експертів. Учні пропонується придумати запитання до експертів та визначитися зі своєю позицією щодо поставленого запитання. Далі експерти мають підготувати додаткову довідкову інформацію з теми дискусії. Треба придумати назву ток-шоу та обрати ведучого, а також організувати аудиторію за типом студії (учні сідають півколом біля експертів).

2. Перебіг дискусії – називається тема і учасникам представляють ведучого та експертів, повідомляються правила ток-шоу. Усі учасники дискусії говорять стисло і конкретно, а надавати слово для виступу може лише ведучий, як і зупинити виступаючого, який перевищив ліміт часу. Виступ експертів становить по 1-2 хв кожен. Учні задають запитання експертам або виступають самі (не більше хвилини). Експерти ставлять один одному запитання.

3. Підбиття підсумків дискусії за змістом і за формою її проведення [56, с. 5; 63, с. 661-662].

Оцінювальна дискусія – є однією з найскладніших способів обговорення дискусійних проблем. Оцінювальну дискусію можна застосовувати лише тоді, коли учні вже вміють працювати в групах та володіють технологіями вирішення проблем. Метою такого виду дискусії є вдосконалення саме навичок дискутування. Необхідно об'єднати учнів у групи по 8-10 осіб у кожній. Одна з груп розташовується в центрі аудиторії, решта учнів разом з учителем розміщується довкола них. Вони є спостерігачами, а також мають оцінювати дискусію. За кожним з них учитель «закріплює» одного з учасників дискусії, якого вони будуть оцінювати. Дискусія може тривати від 8 до 20 хв, залежно від теми. У своїй роботі учасники користуються планом, аби не ухилялись від обраної теми. Перехід в обговоренні від одного пункту плану до іншого має бути переконливим та аргументованим. У процесі підготовки вчитель заготовляє на кожен групу аркуш оцінювання роботи її учасників. Кожен зі спостерігачів отримує аркуш індивідуального оцінювання свого учасника дискусії. В них записують вид діяльності, за який можна давати заохочувальні (за чітке дотримання теми, правил дискутування, за цікаву і вчасно подану інформацію, за вдале залучення до участі в дискусії інших членів групи) та штрафні бали (за перебивання виступу свого товариша, за відхилення від теми обговорення, за намагання говорити лише самому і не слухати інших тощо). Після закінчення дискусії вчитель підводить підсумки, аналізує роботу кожного з учасників, оголошує суму набраних ними балів. Для закріплення отриманих під час дискусії знань викладач на завершення може дати групі письмове завдання за варіантами [39, с. 361; 60, с. 43].

Дебати – складний спосіб обговорення дискусійних проблем. Кожна група має переконати опонентів і схилити їх до зміни своєї позиції. Проте, можна поставити завдання по-іншому – спільно розв'язати поставлену проблему. Тоді учні мають уважно вислухати опонентів, щоб знайти спільне бачення. При цьому важливо, щоб учасники дебатів не демонстрували негативні емоції по

відношенню один до одного, а спілкувалися виважено. Вчитель повідомляє учням тему дебатів і об'єднує учнів у групи, а також нагадує правила ведення дискусії, визначає час і порядок проведення дебатів. При підготовці група повинна розподілити ролі і обміркувати як краще використати відведений для виступів час, підготувати запитання для інших груп. Для оцінювання виступів учасників дебатів потрібно призначити суддів. Учитель повинен стежити за чітким дотриманням регламенту. Якщо було завдання знайти спільне рішення, то після дискусії варто провести голосування, підбити підсумки і надати слово суддям [47, с. 155-156].

Таким чином, використання інтерактивних методів на уроках англійської мови дає можливість розвивати навички діалогічного мовлення учнів і спонукає дітей до роботи. Як правило, вони спрямовані на роботу кожного учня таким чином, що «відсидітися» не вдається. Продуктивність уроків з інтерактивними методами є значно вищою, але за умови правильного їх використання та методичної підготовленості вчителів до їх організації та здійснення.

Водночас, варто відзначити, що не всі описані інтерактивні методи навчання можуть бути використані для розвитку навичок діалогічного мовлення учнів на уроках англійської мови на середньому етапі навчання – деякі з них є надто складними для організації і пояснення правил проведення (наприклад, оцінювальна дискусія, спрощене судове/громадське слухання тощо), деякі вимагають значного рівня знань учнів з англійської мови (наприклад, дебати, «займи позицію», «навчаючись-учу»), деякі вимагають великої кількості часу для проведення («ажурна пилка», «акваріум», «карусель», дискусія у стилі ток-шоу) тощо.

Для реалізації інтерактивних методів навчання необхідно дотримуватися умов, що забезпечують ефективну роботу на уроці: всі учні повинні брати активну участь в процесі роботи; групові та командні методи повинні будуватися на врахуванні думки всіх учасників, дотриманні норм пристойності і етикету; учитель виступає в ролі організатора, який забезпечує проведення інтерактивних вправ; учитель повинен озвучити всі організаційні моменти та інструкції для

того, щоб учні мали уявлення про алгоритм виконання вправи; учитель повинен подбати про психологічну підготовку учнів перед проведенням інтерактивних вправ, адже не всі учні готові починати урок активною діяльністю і взаємодією один з одним – починати урок слід з розминки для активізації пізнавальної діяльності учнів; важливою умовою проведення інтерактивних вправ є невелика кількість учнів у групі – кожен учень повинен мати можливість брати участь у діалогічному мовленні; організація простору для проведення інтерактивних вправ повинна передбачати можливість взаємодії учнів один з одним в процесі роботи; тривалість інтерактивної вправи не повинна перевищувати 10 хвилин у середніх класах [17, с. 23-37]. Дотримання перерахованих вище вимог дозволяє ефективно використовувати інтерактивні методи навчання на уроках англійської мови для розвитку діалогічного мовлення.

2 ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА З ВПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ДЛЯ РОЗВИТКУ АНГЛОМОВНОГО ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ УЧНІВ СЕРЕДНІХ КЛАСІВ

2.1 Аналіз методики навчання англomовного діалогічного мовлення учнів середніх класів з використанням інтерактивних методів навчання у сучасних школах

Для проведення дослідження нами було проаналізовано навчально-методичний комплекс для вивчення англійської мови у закладах середньої освіти, на прикладі ліцею №17 м. Хмельницького. Учні середніх класів навчаються за підручником “Full Blast” (H. Q. Mitchell). Нами було детально проаналізовано його структуру та типи завдань для визначення того чи передбачає він розвиток діалогічного мовлення учнів за допомогою інтерактивних методів навчання. Навчально-методичний комплекс “Full Blast” включає навчальний посібник, книгу для вчителя, в якій міститься поурочні планування. Для учнів передбачений робочий зошит для закріплення вивченого матеріалу. Навчальний посібник супроводжується аудіодиском. В основу навчального посібника покладено комунікативно-когнітивний підхід до навчання. Відповідно до цього підходу передбачається поетапне формування знань і розвиток комунікативної компетенції учнів. Структура підручника побудована за тематичним принципом. Запропоновані завдання підібрані з урахуванням вікових і психологічних особливостей та інтересів учнів середнього етапу. Підручник розділено на блоки. У кожному блоці кілька розділів. Кожен розділ включає завдання на відпрацювання різних умінь, серед яких вміння діалогічного мовлення. Для того, щоб виявити наявність інтерактивних методів навчання в навчальному посібнику, ми проаналізували завдання, представлені у ньому. Виходячи з того, що основним принципом інтерактивного підходу є взаємодія учнів, розглянемо завдання, що передбачають цей принцип.

Проаналізувавши підручник на наявність інтерактивних вправ, які забезпечують взаємодію і активну діяльність учнів, ми зробили такі висновки:

1. Підручник містить деякі інтерактивні вправи, але вони однотипні і викликають звикання учнів й зниження їх інтересу. В основному всі вправи, що передбачають взаємодію учнів, побудовані на роботі в парах (складання діалогів) і лише у кількох випадках – у групах по 3-4 людини.

2. Кількість інтерактивних вправ в кожному розділі різна.

3. Не кожен урок включає вправи інтерактивного характеру, тим більше ті, які спрямовані на розвиток діалогічного мовлення.

4. В основному, вправи інтерактивного характеру на розвиток навичок діалогічного мовлення мають таке формулювання:

Work in pairs...ask each other questions...

Work in pairs...act out the dialogue...

Work in pairs. Make up your own dialogue...

Create a short description of Then let your classmates guess what/who it is.

Work in pairs. Ask you partner questions about...

Discuss in pairs...

Work in pairs. Discuss the following question...

Discuss the text/issue with your partner...

Tell your partner three reasons why...

Work in pairs. Take the roles of ... to act out a dialogue similar to the one in Ex....

Describe the photo to your partner. Make three mistakes. Your partner has to correct you.

Work in groups. Take the roles of... Dramatize the situation... .

Таким чином, очевидно, що основними формами інтерактивного навчання за цим підручником є складання діалогів за зразками та за заданими ситуаціями, робота в парах або іноді у малих групах для дискусії. Очевидно, що для активізації діалогічного мовлення варто було б використати ширший спектр вправ інтерактивного характеру.

Для виявлення думки самих учнів щодо використання методів інтерактивного навчання для розвитку діалогічного мовлення, було проведено анкетування у 5-9 класах Хмельницького ліцею №17 (Додаток А). Згідно з даними, отриманими в результаті анкетування, ми зробили такі висновки:

1. На уроках англійської мови у 5-9 класах переважно використовуються парні і групові (у малих групах) форми роботи на складання діалогу або розгрування ситуації (рольової гри).

2. Завдання на розвиток діалогічного мовлення використовуються не на кожному уроці.

3. Учні вважають, що на уроках недостатньо використовуються методи інтерактивного навчання.

4. Учні в анкетуванні зауважили, що вони мають бажання вступати у діалог, але бояться висловлюватися або не знають, що сказати, бояться зробити помилки або часто завдання є нецікавим.

5. Побудова діалогів за зразком або створення власних є стандартною формою роботи і практично єдиною, що застосовується вчителями у 5-7 класах для розвитку діалогічного мовлення.

6. Такі методи роботи як дискусія, рольова гра, робота у малих групах використовуються вчителями, але переважно лише у 9-х класах, які психологічно та знаннєво більше готові до їх сприйняття.

7. Учні взагалі не зазначили як такі, що використовуються, методи інтерактивного навчання, а саме дискусію у стилі ток-шоу, навчаючись-учу, ажурну пилку, змінювані трійки, акваріум, два-три-чотири-всі разом (карусель), займи позицію/зміни позицію.

Таким чином, був зроблений висновок, що учням цікаво спілкуватися один з одним, вони готові розвивати діалогічне мовлення, але необхідно побудувати навчальну діяльність таким чином, щоб усім учням було цікаво вчитися, щоб у них з'явився стимул до навчання. Для цього потрібно урізноманітнити форми роботи над діалогічним мовленням – більше використовувати завдання на основі інтерактивних методів навчання.

2.2 Авторські вправи з використанням інтерактивних методів навчання для формування навичок діалогічного мовлення учнів середніх класів на уроках англійської мови

З метою активізації процесу діалогічного мовлення учнів середніх класів на уроках англійської мови нами було розроблено низку творчих інтерактивних завдань. Експериментальна перевірка їх ефективності здійснювалася у 7 класах з такою логікою: якщо завдання спрацюють у сьомих класах, їх легко можна використати й 8-9 класах, а також дещо спростивши – у 5-6 класах. Завдання, розроблені нами, можна згрупувати у три категорії:

1. Перша категорія інтерактивних вправ – інтерактивні методи навчання, представлені у загальній класифікації інтерактивних методів навчання (Рис.1), але такі, що не використовуються вчителями у середніх класах для розвитку діалогічного мовлення, зокрема: акваріум, два-чотири-всі разом, ротаційні трійки, ажурна пилка, навчаючи-учусь, займи/зміни позицію, ток шоу.

2. Друга категорія розроблених нами вправ – це інтерактивні методи навчання, які використовуються учителями (робота в парах, в малих групах, рольові ігри, дискусія), але які стали стандартизованими і тому не викликають особливого інтересу в учнів – такі методи ми урізноматінили за допомогою наочності і роздавальних матеріалів.

3. Третя категорія вправ – авторські ігрові вправи з використанням інтерактивних методів навчання.

Розглянемо детальніше суть кожної категорії вправ і можливості їх використання для розвитку діалогічного мовлення на прикладі лексичних та граматичних тем, що вивчалися учнями 7-х класів у Хмельницькому ліцеї №17. На період експериментального дослідження учні вивчали дві лексичні теми “Exploring” та “Adventures”, а також граматичні теми “Present Tenses” “Modals” “Conditionals 2”:

Перша категорія інтерактивних вправ

Акваріум – вчитель об'єднує учнів у групи по 4-6 осіб і дає їм ситуацію для ознайомлення, наприклад “Christmas holidays should be longer”. Група сідає в

центр класу і починає обговорювати запропоновану вчителем проблему і за 3-5 хвилин вони мають дійти спільного рішення. Усі інші учні класу мають тільки слухати, не втручаючись у процес обговорення, лише спостерігають. Після закінчення 3-5 хв. група займає свої місця, а клас обговорює: чи погоджується з думкою групи; чи була ця думка достатньо аргументованою, доведеною; який з аргументів вони вважають найпереконливішим. Після цього місце в «Акваріумі» займає інша група та обговорює наступну ситуацію. Усі групи по черзі мають побувати в «Акваріумі», і робота кожної з них має бути обговорена класом. Ситуації включали різні теми, наприклад: “Birthday parties are waste of time”, “Every child should be in a sports club”, “Chores should be compulsory” тощо (Додаток Б.1).

Ротаційні (змінювані) трійки – учні об’єднуються у трійки і розміщуються трійки так, щоб кожна з них бачила трійку справа і трійку зліва. Разом усі трійки мають утворити коло. Кожна трійка отримує відкрите запитання (однакове для всіх). Кожен у трійці має відповісти на це запитання по черзі. Після стислого обговорення учасники розраховуються від 0 до 2. Учні з номером 1 переходять до наступної трійки за годинниковою стрілкою, а учні з номером 2 переходять через дві трійки проти годинникової стрілки. Учні з номером 0 залишаються на місці й є постійними членами трійки. Результатом переміщення є цілком нова трійка. Рухатися трійками можна стільки разів, скільки є запитань. Запитання для цього виду роботи: “Do you think TV has bad influence on people?”, “Should public transport be free?”, “Can money buy happiness?”, “Do you think life is better now than 50 years ago?” (Додаток Б.2).

«Два – чотири – всі разом» – стільці у класі розставляються у два кола. Учні, що сидять у внутрішньому колі, повернені спиною до центру, а ті, що в зовнішньому – обличчям до центру. Отже, кожен сидить навпроти іншого. Учні внутрішнього кола не рухаються, а учні зовнішнього кола переміщуються – за сигналом ведучого всі його учасники пересуваються на один стілець вправо, опиняючись перед новим партнером. Мета – пройти все коло, виконуючи поставлене завдання, а саме обговорити життєві ситуації в парі, потім можна

об'єднатися в групи, а потім відбувається обговорення ситуацій класом. Учням для обговорення було запропоновано ситуації з підтеми “Life in Future” (Додаток Б.3).

Ажурна пилка – Кожен учень входить у дві групи – «домашню» й «експертну». У кожній «домашній» групі учні мають позначки різних кольорів, а в кожній «експертній» – однакові. Учні розписані за «домашніми» групами від 3 до 5 осіб (загалом є 4 групи). «Домашнім» групам вчитель дає інформацію про їжу у певній країні (тема “Exploring”). Учні її вивчають і розходяться по своїх «кольорових» групах, де вони стають експертами з окремої теми. В кожній групі має бути представник із кожної «домашньої» групи. Кожна експертна група має вислухати інформацію всіх представників «домашніх» груп і намагатися її максимально запам'ятати. Після завершення роботи учні мають повернутися «додому». Кожен учень має поділитися інформацією, отриманою в експертній групі, з членами своєї «домашньої» групи, щоб група мала інформацію про всі чотири країни. Далі вчитель роздає питання кожній групі по всім країнам, і учні мають дати відповіді. Так перевіряється наскільки добре вони запам'ятали інформацію інших груп і передали її своїй групі (Додаток Б.4).

«Навчаючи – учусь» – Кожен учень отримує картку із завданням, на якій також написано прізвище учня, з яким він буде працювати. Суть полягає у тому, що один учень описує картинку чи відповідає на питання, а другий слухає і, якщо є помилки, виправляє. Потім другий виконує таку ж роботу. Для цього завдання краще вибрати тему граматичну і поєднувати її з цікавими ситуаціями для обговорення. Для цього виду роботи було обрано тему “Conditionals Type 2” та життєві ситуації типу “If I won a lottery, I would...”, “If I met Zelenskyi, I would...”, “If I could choose a country to live in, I would...”. Для опису використовувалися картинки до теми “Adventures”. Перед початком гри доречно повторити сам граматичний та лексичний матеріал (Додаток Б.5).

Займи позицію. Вчитель ставить перед учнями дискусійне питання і просить їх висловити свою точку зору щодо нього. Далі він розміщає плакати в протилежних кутках класу. На одному з них написано «agree», на другому -

«disagree», на третьому «I am not sure». Учні займають своє місце біля обраного плакату. Учні мають обґрунтувати свою позицію і висловитися чому вони не поділяють точку зору протилежної сторони. Учні від іншого плакату можуть вступати з ними в діалог, відстоюючи свою позицію. Після висловлення різних точок зору вчитель запитує, чи не змінив хтось з учасників своєї думки і чи не хоче перейти до іншої групи. Питання, які використовувалися для дискусії:

It is better to be intelligent and have nice look but be poor than be rich and have no brain and nice appearance.

The best way of travelling is by plane.

It is very good for wild animals to be kept in zoos.

Ток-шоу. Вчитель обирає учня чи двох, які є гостями у студії (вони пережили якусь надзвичайну пригоду або зробили значне досягнення тощо і прийшли розповісти про це). Один учень – ведучий, який буде задавати їм питання, а інші учні – глядачі, які теж можуть висловлюватися і задавати питання. Для проведення цього виду роботи вчитель має заздалегідь дати учням додому завдання ознайомитися з текстом про реальну людину, роль якої грає учень/два учні. Глядачі та ведучий мають теж підготувати питання. У класі нами було запропоновано таку роботу у формі ток шоу з Aron Lee Ralston, який відрізав собі руку, щоб урятуватися з ущелини з Великого Каньйону (<https://www.youtube.com/watch?v=Kd01hidVzv4>).

Друга категорія інтерактивних вправ

Друга категорія розроблених нами завдань – це інтерактивні методи навчання, які використовуються учителями (робота в парах, в малих групах, рольові ігри, дискусія), але які стали стандартизованими і тому вважаються учнями нудними – такі методи ми урізноматінили за допомогою наочності і роздавальних матеріалів (Додаток В). Приклади завдань:

Робота в парах (складання діалогу за зразком): Make up a dialogue using worksheets “Interview with a celebrity”, “Invitation to a new restaurant”, “Hotel Reception” (тема Adventures) та “Circle of Determiners”. Follow the tips to make up your dialogue. Учні отримують роздавальний матеріал з малюнками, зразками

розмови тощо і вони мають уявити себе у запропонованій ролі та скласти діалог. (Додаток В.1).

Робота в парах (складання власного діалогу без зразка) за запропонованою картинкою. Дивлячись на картинку і маючи перед собою лише одне питання до неї, учні мають скласти діалог (Додаток В.2).

Також діалог без зразка учні можуть скласти, отримавши роздавальний матеріал з різними малюнками, опорною лексикою та навідними питаннями. Нами було запропоновано дві ситуації для такої форми роботи:

Ситуація 1 “Bad Vacation” – один учень має уявити, що він нарешті поїхав у подорож, про яку мріяв все життя, але вона була зіпсована. Учень 2 – його найкращий друг, який переконаний, що найкращий відпочинок вдома. Він має розпитувати про подорож, інший учень має все розказати про неї, що її зіпсувало, використовуючи запроповану лексику, картинки як підказки та питання (Додаток В.3).

Ситуація 2 “First Impressions”. Один учень має уявити, що він нарешті зустрічається з другом по листуванню, з яким вони переписуються у соціальних мережах вже рік. Після зустрічі він розмовляє зі своїм кращим другом і розповідає про досвід – щось пішло не так і вони більше взагалі не спілкуються, тому що очікування не виправдали сподівання. Він має розповісти що сталося, а кращий друг має наголошувати йому, що він його попереджав з приводу друзів з соцмереж. Мають бути використані всі картинки, лексика та питання, які є на роздавальному листі (Додаток В.4).

Робота в малих групах для дискусії. Учні працюють у групах по 6-8 осіб (клас ділиться навпіл). Вони отримують роздавальний матеріал з підказками і мають розділитися на дві групи – одна група має довести свою правоту, а інша – переконати протилежну групу у тому, що вони праві. Такими завданнями стали “Advantages and disadvantages of Watching TV” and “Big Cities – the Good and the Bad” (Додаток В.5).

Рольова гра. Було розроблено три рольві гри:

“Personality Interview” – один учень уявляє себе у ролі психолога, який має допомогти іншому учневі (клієнту) підібрати собі майбутню професію. Перший учень задає питання (навідні є у роздавальному листі Додатку В.6) про риси характеру, інтереси тощо, і інший має відповідати. Перший учень робить нотатки, щоб потім запропонувати підходящу професію. Учень-клієнт має її прийняти чи відмовитися, але обґрунтувати відповідь.

“Travelling Role-Plays” та “Shopping Role-Plays” (Додаток В.7). Учні отримують роздавальний лист з певною ситуацією (такий лист є ще у одного учня). Спочатку учні мають знайти свого партнера по рольовій грі, ходячи по класу і задаючи питання. Коли партнер знайдений, вони мають розіграти сценку.

Дискусія всім класом. Учні отримують роздавальний матеріал з виразами, що виражають точку зору (тема “Inventions and discoveries of modern world”, “Food Debate”, “Debate Time and People”). Учні сідають у коло, один учень використовує одну з поданих фраз, щоб висловити своє ставлення до одного з винаходу, намальованого на аркуші, його сусід має з ним або погодитися, або заперечити йому, висловивши свою точку зору. Далі переходить черга до іншого учня і так доки не пройде все коло (Додаток В.8).

Третя категорія інтерактивних вправ

«10 питань». Завдання розроблено з теми “Transport Means”. Вчитель бере картинку з одним з видів транспорту, дивиться, але не показує учням. Учні мають по черзі задавати учителю по питанню, щоб дізнатися що це. Якщо за 10 питань вони цього не зробили, вчитель виграв. Така ж гра може проводитися між командами учнів – клас ділився на дві команди, вони записують на окремих аркушах 10 слів до теми “Emotions” – далі витягували одне слово, а інші команда за 10 питань мала відгадати його (Додаток Г.1).

«Журналіст-розслідувач». Це робота у парах/трійках/четвірках. Один/два учні – журналісти, а ще один чи два учні – учасники якоїсь події. Суть полягає у тому, що учні-журналісти беруть інтерв'ю, щоб розвідати якомога більше інформації про випадок, що стався з учнями-учасниками події. Щоб задіяти увесь клас, можна підібрати ситуації для кожної четвірки/трійки. Завдання стає

набагато цікавішим, якщо учні перед виконанням завдання переглядають відео про подію, яку мають розігрувати учні. Нами були використані такі відео:

➤ “A Boy Who Learnt to Fly” (<https://film-english.com/2016/08/23/the-boy-who-learned-to-fly/>) – історія про Юсейна Болта – найшвидшого бігуна. Після перегляду один учень грає роль Юсейна, а два інших – журналістів. Протягом перегляду відео учні мають робити нотатки з виразами чи словами, які можуть їм знадобитися.

➤ “Congo: the Pygmies of Boyanga” (<https://eslvideo.com/quiz.php?id=34201>) – відео про представників Пігмі – плем’я найменших у світі людей. Один учень чи два – представники плем’я, а два інші – журналісти.

➤ “Jumanji: Welcome to the Jungle” (<https://eslvideo.com/quiz.php?id=34358>). Два учні – головні герої фільму, а два учні – журналісти, які хочуть більше дізнатися про їхні пригоди і як їм вдалося вижити.

➤ “Neil Armstrong: the First Man on the Moon” (<https://eslvideo.com/quiz.php?id=31087>) – один учень грає роль Армстронга, а два інші – журналісти, можна ще задіяти учня-вченого, який буде звинувачувати астронавта у фейку.

Під час перегляду ролика, учні мають занотувати слова, які їм можуть знадобитися для діалогу. Для інформації можна використовувати не лише ролики, а й звичайні тексти, але це виявляється не так захопливим.

«В чому твій секрет?» - це робота в парі, але залучає весь клас. У цій грі кожен учень записує якийсь цікавий факт про себе на аркуші паперу. Папери складаються в капелюх, і кожен учень достає один: з цього починається гра. Кожен учень зі своїм папірцем ходить по класу і задає питання однокласникам, намагаючись дізнатися чий факт у нього записаний. Так продовжується, поки всі секрети не знайдуть свого власника. Нами було використано гру для таких ситуацій:

Write your favourite food

Write about your dream destination

Write about the funniest misfortune that happened to you.

«Нашестя прибульців». Робота передбачає парну діяльність. Один учень говорить іншому речення з тематики, що вивчається. Наприклад, для теми «Adventures» учень може сказати іншому:

We need to take a campstove and penknife with us, and do not forget about rope.

Інший учень уявляє, що він прибулець, який тільки починає вивчати мову, і багато слів йому ще не відомо і він не розуміє таких слів. Він має запитати: *What is rope? Why do we need penknife? Will we take a real stove with us?* Інший учень має все йому пояснити, але поки він пояснює, прибулець знову зустріне невідомі слова і знову має про них запитати. Так може тривати, доки вчитель не зупине учнів.

Використання застосунку STORY DICE. Учні у парах заходять у застосунок на мобільних телефонах. Рандомно їм випадає 6-10 кубиків залежно від налаштувань. Кубики мають зображення на них. Учні мають скласти тематичний діалог, використавши абсолютно всі кубики. Застосунок можна використати у 7-х класах для побудови діалогу на теми: “Accidents”, “Misfortunes”, “Best Adventure Ever”. Цікаво є те, що кубики не є тематичними, і завдання учнів полягає у тому, щоб обіграти ситуацію так, щоб використати навіть найменш підходящі кубики (Додаток Г.2).

«*Eternal mingo*». Інтерактивна вправа, яка залучає до діалогічного мовлення увесь клас. Крок 1: Вчитель роздає учням папірці з словом, виразом, початком питання, поняттям, темою чи граматичною конструкцією. Крок 2: Учні пишуть на йому питання/речення з цими елементами. Наприклад:

Крок 3. Учні рандомно утворюють пари – один учень задає своє питання іншому, той відповідає, потім другий учень задає першому свої питання, і той

відповідає. Після такого короткого діалогу, учні обмінюються папірцями та йдуть до інших учнів, де відбувається такий же діалог. Робота є нескінченною, адже учнів багато і комбінацій папірців теж багато (Додаток Г.3).

Приклади використання гри у сьомому класі для вивчення граматики: для вивчення теми PRESENT SIMPLE (Questions) вчитель роздає такі заготовки *What do...? Where does...? Why do..? Do you...? Does.....? Why don't you..? Is there....? Are we....? Is today.....? etc.* Учні мають їх закінчити і обмінюватися з іншими учнями, задаючи свої питання і відповідаючи на питання інших.

При вивченні модальних дієслів можна використати такі заготовки: *Why must....? Where do you have to...? Do you need to? What should you....? Why mustn't.....? Should people...? etc.*

При вивченні умовного способу, такі заготовки: *If I had one million dollars ..., If I didn't go to school today..., If I met Volodymyr Zelenskyi... etc.*

Можна використовувати просто незакінчені речення: *It was a lovely day untill...; I heard a terrible noise downstairs...; I peeped into the room and saw...*

«Шаради». Гра у командах. Вчитель готує папірці з тематичними словами “Summer Holidays”. Клас ділиться на 2 команди і кожна команда вибирає капітана. Капітан витягує папірець і намагається пояснити що це таке. Учні з його команди задають йому питання, доки не вгадають. Для однієї команди дається 5 хвилин. Якщо вони вгадали, капітан тягне наступний папірець. Після закінчення часу, рахують скільки слів вгадала команда. Потім черга іншої команди. Виграє та команда, яка вгадала більше слів за 5 хвилин. Потім можна продовжити, помінявши капітана (Додаток Г.4).

«Hot potato». Учні стають у коло і одному учневі дається певний предмет, який і буде «hot potato». Вчитель показує учневі картку зі словом, і він повинен правильно пояснити її іншому учневі – інший учень при цьому вступає у діалог, задаючи навідні питання. Якщо йому це вдається, то черга переходить до наступного учня і так далі. Картинки були використані до теми “Places in a Town” (Додаток Г.5)

«Намалюй картинку». Два учні сідають спиною один до одного. Одному вчитель дає картинку (тематичну), а іншому маркери і аркуш паперу. Перший учень має описати іншому, що у нього намальовано на картинці, а інший має малювати та задавати навідні питання. Потім порівнюється картинка-оригінал та те, що намалював учень. Картинки використовувалися до теми “World’s Best Destinations” (Додаток Г.6).

«Підстановка у діалог». Вчитель готує діалог для учнів, але робить у ньому пропуски замість певних фраз та слів. Учні мають відтворити діалог повністю, добираючи тематичну лексику на власний розсуд. Можна повністю дати діалог українською мовою, а учні мають його відтворити англійською. Такі діалоги були розроблені нами для тем “Giving directions in the town” і “In a Restaurant” (Додаток Г.7).

«Припущення про картинку». Вчитель знаходить цікаву картинку з теми, яка б викликала інтерес. Учні об’єднуються у пари і задають один одному питання про те, що, на їх, думку, відбувається на картинці. Нами були підібрані такі картинки до лексичної теми “Adventures” (Додаток Г.8).

Ефективність усіх описаних вправ була перевірена нами експериментальним шляхом.

2.3 Експериментальне дослідження ефективності розроблених інтерактивних завдань для розвитку навичок англомовного діалогічного мовлення учнів середніх класів

Наше дослідження полягало у тому, щоб розробити інтерактивні завдання, які можуть покращити навички діалогічного мовлення учнів середніх класів на уроках англійської мови та експериментально перевірити їх ефективність.

Відповідно до нашого припущення, що навички діалогічного мовлення учнів середніх класів на уроках англійської мови значно покращаться завдяки використанню інтерактивних методів навчання, суть нашого дослідження полягає в тому, щоб апробувати використання інтерактивних завдань, описаних у параграфі 2.2.

Проведене нами практичне дослідження ми відносимо до природного експерименту, оскільки воно проводилося в реальних умовах з поділом на контрольну та експериментальну групи.

Основною метою експериментальної роботи було проаналізувати доцільність використання інтерактивних методів навчання для розвитку навичок діалогічного мовлення учнів середніх класів на уроках англійської мови. Відповідно до поставленої мети, ми визначили основні завдання нашого дослідження:

1. Визначення етапів експериментального дослідження.
2. Діагностика рівня сформованості діалогічного мовлення учнів середніх класів на уроках англійської мови.
3. Визначення основних параметрів перевірки результатів експериментальної роботи.
4. Перевірка ефективності та доцільності використання інтерактивних завдань для розвитку навичок діалогічного мовлення учнів середніх класів на уроках англійської мови.

У процесі організації експериментальної роботи ми керувались такими положеннями:

1. Дослідження має проводитися в природних умовах у відповідності з діючою навчальною програмою англійської мови у середніх класах.
2. Дослідження передбачає свідоме внесення змін у навчальний процес відповідно до мети роботи.
3. Практично-експериментальне дослідження передбачає дослідження ефективності використання інтерактивних методів навчання для розвитку діалогічного мовлення учнів середніх класів на уроках англійської мови.
4. Практично-експериментальне навчання повинно проводитися на однаковому контингенті учнів.

Дослідження було реалізовано на базі Хмельницького ліцею №17 і проводилося в перших підгрупах 7-А та 7-В класів. Дослідження охоплювало три етапи (табл.2.1):

Таблиця 2.1 – Етапи експериментального дослідження

Етап	Завдання	Методи	Припущення стосовно результатів
Констатувальний	<p>1.Визначення контрольної та експериментальної груп.</p> <p>2.Розробка критеріїв оцінювання рівня сформованості навичок діалогічного мовлення учнів 7-х класів на уроках англійської мови.</p> <p>3.Діагностика рівня сформованості навичок діалогічного мовлення учнів 7-х класів на уроках англійської мови.</p> <p>4.Визначення рівня сформованості навичок діалогічного мовлення учнів 7-х класів на уроках англійської мови.</p>	Контроль Аналіз	<p>1.Вибрані контрольна і експериментальна групи.</p> <p>2.Визначені умови.</p> <p>3.Визначений вихідний рівень сформованості навичок діалогічного мовлення учнів 7-х класів на уроках англійської мови.</p>
Формувальний	Розробка та апробація завдань на основі інтерактивних методів навчання для розвитку навичок діалогічного мовлення учнів 7-х класів на уроках англійської мови.	Тестування Анкетування Аналіз Самооцінка Систематизація	Підвищення рівня сформованості навичок діалогічного мовлення учнів 7-х класів на уроках англійської мови.
Узагальнювальний	<p>1.Підсумкове тестування.</p> <p>2.Аналіз результатів експериментальної роботи.</p>	Тестування Аналіз Систематизація Узагальнення Статистична обробка отриманих результатів	Підтвердження наших припущень щодо ефективності використання інтерактивних методів навчання для розвитку навичок діалогічного мовлення учнів 7-х класів на уроках англійської мови.

З метою перевірки ефективності розроблених завдань і вирішення першого завдання констатувального етапу дослідження нами було визначено контрольну

та експериментальну групи. Кожна група налічувала 16 учнів віком 11-12 років (перші підгрупи класу 7-А і 7-В). Обидві групи навчаються в Хмельницькому ліцеї №17 і використовують у процесі вивчення англійської мови однаковий підручник Full Blast 2. Заняття проводяться 2 рази в тиждень і тривають 45 хвилин.

Для поділу учнів на контрольну та експериментальну групи нами була проаналізована навчальна успішність учнів першої підгрупи 7-А та 7-В класів з дисципліни «Англійська мова». В якості основи для аналізу ми взяли підсумкову атестацію учнів за минулий навчальний рік. Кількісний аналіз навчальної успішності свідчить про однорідність цих груп, тобто в кожній групі є приблизно однакова кількість учнів і відносно однаковий середній бал загальної успішності. Так, середній бал в першій підгрупі 7-А становить 8,5; а в 7-В – 8,56 (табл. 2.2):

Таблиця 2.2 – Дані навчальної успішності учнів першої підгрупи 7-А та 7-В класів (за результатами попередньої підсумкової атестації 2020-2021 н.р.)

оцінка	Перша підгрупа 7-А класу	Перша підгрупа 7-В класу
11	1	2
10	3	3
9	4	3
8	4	4
7	3	2
6	1	2

Порівнюючи навчальні результати учнів контрольної та експериментальної групи, ми виявили, що відмінність в успішності з англійської мови в учнів за минулий рік досить незначна. Таким чином, для експериментальної групи ми взяли учнів першої підгрупи 7-А класу, в якій ми використовували спеціально розроблені інтерактивні завдання, спрямовані на розвиток навичок діалогічного мовлення на уроках англійської мови. Контрольна група складалася з учнів першої підгрупи 7-В класу, в якій заняття проводилися з використанням традиційних методів навчання, і котра виступала в якості контрольної основи, що мала дати можливість оцінити ефективність розроблених нами завдань.

У процесі першого етапу нашої роботи було проаналізовано завдання та матеріали, які використовували учителі англійської мови для розвитку навичок діалогічного мовлення учнів 7-х класів, і було з'ясовано чи використовуються при цьому інтерактивні методи навчання. Так, підручник, з яким вчителі працюють як основним, передбачає інтерактивні методи навчання для розвитку діалогічного мовлення, але вони є однотипними в усіх уроках і складають 3-4 інтерактивні завдання на всю тему, що вивчається (Unit). Основними завданнями при цьому є скласти діалог на тему, скласти діалог за зразком, розіграти ролі у парах.

Окрім аналізу підручника, ми також провели спостереження за видами робіт, які пропонує сам вчитель окрім підручника. З'ясовано, що вчитель використовує такі ж самі форми роботи для розвитку діалогічного мовлення, які подаються у підручнику, а також проводить дискусії, і один раз була проведена рольова гра.

Дослідивши та детально проаналізувавши діяльність учнів на уроках англійської мови, спрямовану на розвиток навичок їх діалогічного мовлення, ми зробили висновок, що вчителем не достатньо використовуються інтерактивні методи навчання для розвитку діалогічного мовлення учнів. Окрім того, учні не проявляють особливого ентузіазму щодо складання діалогів, не проявляють творчості, схильні лише відтворювати зразки діалогів, намагаються закінчити їх якомога швидше. З метою покращення ситуації, нами було проведено анкетування учнів для виявлення основних проблемних аспектів їх роботи, спрямованої на розвиток діалогічного мовлення, та можливих шляхів їх подолання, а також анкетування учителів для виявлення причин такої ситуації (Додаток Д). Результати анкетування дали змогу зробити певні висновки (табл.2.3):

Таблиця 2.3 – Основні проблемні аспекти, пов'язані з діалогічним мовленням учнів 7-х класів на уроках англійської мови (за результатами анкетування учнів та вчителів)

За результатами опитування вчителів	За результатами опитування учнів
<ul style="list-style-type: none"> • нестача часу для використання інтерактивних методів навчання, крім роботи у парах для складання діалогу, дискусії та роботи у малих групах у вигляді рольової гри; • небажання учнів вступати у діалог і невпевненість у власних силах; • важкість контролю правильності мовлення учнів у групових видах роботи; • неоднорідний рівень володіння мовою учнями в межах групи/пари; • небажання учнів мислити самостійно і творчо; • схильність до діалогічного мовлення за зразком; • усталена форма роботи над підготовленим діалогом – учні записують репліки наперед, а потім їх читають; • страх перед непідготовленим діалогічним мовленням. 	<ul style="list-style-type: none"> • невпевненість у власних силах і знаннях; • основна форма роботи з діалогами – складання і записування реплік самостійно, а потім їх зачитування; • одноманітні завдання – скласти діалог за зразком; • працювати у парах подобається, але не для того, щоб складати діалоги; • це нудний вид роботи; • страх перед непідготовленим діалогічним мовленням.

Нами було з'ясовано, що однією з основних проблем з боку вчителів є нестача часу для використання інтерактивних методів навчання для розвитку навичок діалогічного мовлення учнів, важкість перевірки правильності мовлення, небажання учнів вступати у діалогічне мовлення і підтримувати його, а також бажання швидше закінчити діалог. Що стосується учнів, то їм подабається працювати у парах/малих групах, але складання діалогу за зразком вони вважають нудною формою роботи, а вступати у непідготовлене діалогічне мовлення бояться через невпевненість у власних силах і знаннях. У зв'язку з такою ситуацією, вважаємо за доцільне спробувати використання інтерактивних методів навчання, які б могли подолати окреслені труднощі. Це є одним із завдань констатувального етапу.

Для розробки завдань на розвиток навичок діалогічного мовлення учнів 7-х класів нами було враховано основні вимоги до розробки вправ як основного засобу методичної організації навчання, зокрема:

- мотивування учнів до виконання завдання, тобто побудова його таким чином, щоб в учнів з'явився інтерес до його виконання;
- чітке формулювання, лаконічність та зрозумілість завдання;
- врахування зміни ритму роботи і ритму виконання вправ;
- постановка завдань, пов'язаних з пошуком, оцінкою і аналізом конкретної ситуації;
- реалізація елемента новизни завдяки матеріалам, які не опрацьовувалися учнями раніше і містять інформацію про події реального життя, є актуальними;
- пізнавальна спрямованість, тобто розвиток кругозору учнів;
- побудова завдань, які чітко відповідають тематиці навчальної програми і перевіряють знання лексики та граматики;
- урахування вікових особливостей учнів середніх класів, тобто підбір завдань, які б сприяли розвитку їх креативного мислення, грамотності, стимулювали до активного тривалого мовлення з використанням тематичної лексики.

Перевірка результатів експериментальної роботи вимагає розробки критеріїв рівня сформованості навичок діалогічного мовлення учнів 7-х класів на уроках англійської мови. Було визначено такі критерії:

- 1) відповідність діалогічного мовлення суті комунікативного завдання та повнота його розкриття;
- 2) доречність та вчасність реагування на репліки співрозмовника;
- 3) граматична правильність побудови висловлювання;
- 4) правильність вимови слів та інтонаційної побудови висловлювань;
- 5) емоційна забарвленість та активність спілкування;
- 6) ступінь використання тематичної лексики у репліках.

Критерії перевірялися шляхом усної перевірконої роботи (нульового зрізу), яка включала завдання діалогічного характеру. Для перевірконої роботи використовувалися традиційні форми роботи – робота у парах для складання діалогу за зразком, власного діалогу за заданою ситуацією та рольова гра. Учні на момент проведення роботи проходили тему «Exploring (Holidays and Transport)», тому отримали такі завдання:

1. Make up a dialogue “At a travel agent’s” as in the example above (from Full Blast 2).

2. Imagine that you and your best friend are planning a trip to the mountains for 3 days. Discuss how you are going to get there and what you are going to take with you.

3. Role-play: Students are divided into groups of 4-5 students. Each group is going to some place (jungle, remote island, to a castle high up in the mountains, to a tribe of Indians). One student is a guide and the rest are tourists. Before making a dialogue “tourists” get a text about these places and “a guide” gets information with tips about what one can and cannot do in these places. Tourists ask their guide questions about the place they are going to.

Кожне завдання перевірялося відповідно до окреслених шести критеріїв. За кожен критерій учні могли отримати від 0 до 3 балів (табл.2.4):

Таблиця 2.4 – Шкала балів для оцінювання навичок діалогічного мовлення учнів 7-х класів при нульовому зрізі

критерій	показники	бали
1. Відповідність діалогічного мовлення суті комунікативного завдання та повнота його розкриття	Діалог не відповідає поставленому завданню і/або не розкриває його (обмін лише кількома репліками).	0
	Діалог частково відповідає поставленому завданню і/або є дуже коротким.	1
	Діалог відповідає поставленому завданню, але не є достатньо повним (мало реплік).	2
	Діалог відповідає поставленому завданню і є повним (достатньо реплік для розкриття завдання).	3
2. Доречність та вчасність реагування на репліки	Репліки учня не є доречними, він робить великі паузи, не знаючи як відреагувати на репліку співрозмовника.	0
	Репліки учня не завжди є доречними, він робить великі паузи, обмірковуючи наступну свою репліку.	1

співрозмовник а	Репліки учня є доречними, але він робить великі паузи, обмірковуючи наступну свою репліку.	2
	Репліки учня є завжди доречними, він швидко реагує на репліки співрозмовника.	3
3. Граматична правильність побудови висловлювання	Учень допускає грубі граматичні помилки (більше 6) у висловлюваннях (неправильне вживання часів, порядок слів у реченні тощо).	0
	Учень допускає грубі граматичні помилки (4-5) у висловлюваннях (неправильне вживання часів, порядок слів у реченні тощо).	1
	Учень допускає грубі граматичні помилки (2-3) у висловлюваннях (неправильне вживання часів, порядок слів у реченні тощо).	2
	Учень може допустити 1 грубу граматичну помилку у висловлюваннях або 2-3 несуттєвих (артиклі, прийменник тощо)	3
4. Правильність вимови слів та інтонаційної побудови висловлювань	Учень допускає помилки у вимові слів (більше 6) та інтонаційній будові висловлювань.	0
	Учень допускає помилки у вимові слів (4-5) та інтонаційній будові висловлювань.	1
	Учень допускає помилки у вимові слів (2-3) та/або інтонаційній будові висловлювань.	2
	Учень не допускає помилок у вимові слів або робить 1 таку помилку та інтонаційно правильно будує висловлювання.	3
5. Емоційна забарвленість та активність спілкування	Учень не проявляє емоційності та активності у побудові діалогу.	0
	Учень не проявляє емоційності, але намагається брати участь у діалозі.	1
	Учень проявляє деяку емоційність, але не завжди активний у побудові діалогу.	2
	Учень проявляє активність та емоційність протягом усього діалогу.	3
6. Ступінь використання тематичної лексики у репліках	Учень не використовує у діалозі тематичну лексику, що вивчається.	0
	Учень практично не використовує у діалозі тематичну лексику, що вивчається.	1
	Учень намагається використовувати у діалозі тематичну лексику, що вивчається, але іноді не може підібрати потрібного слова.	2
	Учень використовує у діалозі тематичну лексику, що вивчається, повною мірою (не відчуває дефіциту потрібних лексичних одиниць).	3

Максимальна кількість набраних балів за кожне завдання могла становити 18 балів (3*6 критеріїв). За три завдання максимальна кількість балів – 54. Шкала відповідності балів та рівня представлена у табл. 2.5:

Таблиця 2.5 – Шкала відповідності балів та рівня сформованості навичок діалогічного мовлення учнів 7-х класів на уроках англійської мови

бали	рівень
54-48	високий
47-40	достатній
39-30	середній
29-0	низький

Відповідно окреслених критеріїв та їхніх показників, нами було визначено рівні сформованості навичок діалогічного мовлення учнів середніх класів, які відображають якісну і кількісну характеристику: високий, достатній, середній, низький (табл.2.6).

Таблиця 2.6 – Рівні сформованості навичок англомовного діалогічного мовлення учнів 7-х класів

Рівень	Змістовий вияв
Високий	Діалогічне мовлення відповідає поставленому завданню і є повним (достатньо реплік для розкриття завдання). Репліки учня є завжди доречними, він швидко реагує на репліки співрозмовника. Учень може допустити 1 грубу граматичну помилку у висловлюваннях або 2-3 несуттєвих (артиклі, прийменник тощо). Учень не допускає помилок у вимові слів або робить 1 таку помилку та інтонаційно правильно буде висловлювання. Учень проявляє активність та емоційність протягом усього діалогу. Учень використовує у діалозі тематичну лексику, що вивчається, повною мірою (не відчуває дефіциту потрібних лексичних одиниць).

Достатній	Діалогічне мовлення відповідає поставленому завданню, але не є достатньо повним (мало реплік). Репліки учня є доречними, але він робить великі паузи, обмірковуючи наступну свою репліку. Учень допускає грубі граматичні помилки (2-3) у висловлюваннях (неправильне вживання часів, порядок слів у реченні тощо). Учень допускає помилки у вимові слів (2-3) та/або інтонаційній будові висловлювань. Учень проявляє деяку емоційність, але не завжди активно бере участь у побудові діалогу. Учень намагається використовувати у діалозі тематичну лексику, що вивчається, але іноді не може підібрати потрібного слова.
Середній	Діалогічне мовлення частково відповідає поставленому завданню і/або є дуже коротким. Репліки учня не завжди є доречними, він робить великі паузи, обмірковуючи наступну свою репліку. Учень допускає грубі граматичні помилки (4-5) у висловлюваннях (неправильне вживання часів, порядок слів у реченні тощо). Учень допускає помилки у вимові слів (4-5) та інтонаційній будові висловлювань. Учень не проявляє емоційності, але намагається брати участь у діалозі. Учень практично не використовує у діалозі тематичну лексику, що вивчається.
Низький	Діалогічне мовлення не відповідає поставленому завданню і/або не розкриває його (обмін лише кількома репліками). Репліки учня не є доречними, він робить великі паузи, не знаючи як відреагувати на репліку співрозмовника. Учень допускає грубі граматичні помилки (більше 6) у висловлюваннях (неправильне вживання часів, порядок слів у реченні тощо). Учень допускає помилки у вимові слів (більше 6) та інтонаційній будові висловлювань. Учень не проявляє емоційності та активності у побудові діалогу. Учень не використовує у діалозі тематичну лексику, що вивчається.

Відповідно до цієї шкали нами визначено рівень сформованості навичок діалогічного мовлення учнів 7-А та 7-В класів з англійської мови (табл.2.7):

Таблиця 2.7 – Рівень сформованості навичок діалогічного мовлення учнів першої підгрупи 7-А та 7-В класів з англійської мови після нульового зрізу

Клас	Кількість учнів	Високий рівень	Достатній рівень	Середній рівень	Низький рівень
Експериментальна група (7-А класу)	16	2 (12.5%)	6 (37.5%)	6 (37.5%)	2 (12.5%)

Контрольна група (7-В класу)	16	3 (18.75%)	7 (43.75%)	5 (31.25%)	1 (6.25%)
---------------------------------	----	---------------	------------	---------------	-----------

Для об'єктивності оцінювання вихідного рівня розвитку навичок діалогічного мовлення учнів 7-х класів було використано середній коефіцієнт навченості (К), за В. Беспальком: $K=A/N$, де А – кількість набраних балів студента, а N – максимально можлива кількість балів за яким виконання завдання. При цьому виконання завдань вважається задовільним, якщо К становить не менше 0,7 (70%).

При аналізі результатів тестування К в експериментальній групі становило 0.57, а в контрольній – 0.63, що свідчить про те, що рівень навичок діалогічного мовлення учнів 7-х класів не є задовільним в обидвох підгрупах.

2.4 Аналіз результатів експериментального дослідження

Таким чином, наше експериментальне дослідження складалося з трьох етапів: констатувальний етап (діагностика загального рівня знань учнів з англійської мови; характеристика використовуваних навчально-методичних матеріалів; визначення контрольної та експериментальної груп; розробка критеріїв оцінювання навичок англійськомовного діалогічного мовлення учнів тощо), формувальний етап (визначення рівня сформованості навичок англійськомовного діалогічного мовлення учнів 7-х класів) та узагальнювальний (підсумкова усна робота, тобто контрольний зріз, аналіз результатів експериментальної роботи).

Мета експерименту полягала у: 1) розробці завдань для розвитку англійськомовного діалогічного мовлення учнів 7-х класів з використанням інтерактивних методів навчання (урізноманітнення традиційних методів та впровадження нових форм інтерактивної роботи); 2) перевірці ефективності розроблених завдань з використанням інтерактивних методів навчання; 3) підведенні підсумків за результатами практичного впровадження розроблених завдань.

На початковому етапі нашого експериментального дослідження було проведено анкетування учнів та вчителів, за результатами якого ми оцінили стан

діалогічного мовлення учнів 7-х класів, методи його розвитку на уроках англійської мови, ставлення учнів та вчителів до цього виду мовленнєвої діяльності та основні проблеми, що виникають у процесі формування навичок діалогічного мовлення. Потім було проведено попередній зріз для виявлення рівня сформованості навичок англомовного діалогічного мовлення учнів 7-х класів.

Наступний етап нашої роботи передбачав впровадження в експериментальній групі розроблених нами завдань для виявлення доцільності та ефективності їх використання з метою розвитку навичок англомовного діалогічного мовлення учнів середніх класів.

На нашу думку, запорукою успішного діалогічного мовлення учнів середніх класів є їх зацікавленість та вмотивованість, тому ми намагалися розробляти такі завдання, котрі б зацікавили учнів, відповідали їх інтересам і активно розвивали їх креативне мислення, але водночас цілком відповідали програмним цілям.

При розробці та впровадженні розроблених завдань ми керувалися такими принципами:

- завдання мають відповідати рівню знань учнів з англійської мови;
- вони не мають бути складними і з заплутаними вказівками щодо виконання, тобто відповідати рівню сприйняття матеріалу учнями середніх класів;
- атмосфера у класі має бути дружня і сприятливою для діалогічного мовлення учнів, учні мають відчувати підтримку вчителя;
- діалогічне мовлення має відповідати тематичним лексичним/граматичним темам, які вивчаються за шкільною програмою;
- завдання мають бути перш за все освітніми, а не ігровими;
- після закінчення діалогічного мовлення, обов'язковим є аналіз діалогу вчителем.

Саме ці принципи стали ключовими при розробці нами інтерактивних завдань, які використовувалися для розвитку діалогічного мовлення учнів 7-х класів на уроках англійської мови.

Експеримент проходив під час вивчення учнями 7-х класів програмних лексичних тем “Exploring” та “Adventures” та граматичних тем Present Simple/Continuous/Perfect Tenses, Modal Verbs, а також Conditional Type 2. Завдання розроблялися з урахуванням саме цих тем. Усі розроблені вправи були перевірені нами експериментальним шляхом.

Розроблені завдання були спрямовані на те, щоб розвивати творче мислення учнів, сприяти кращому засвоєнню ними програмного матеріалу, навчити їх працювати у парах, групах та всім класом. Опитування, проведене після закінчення експерименту (табл.2.8), свідчить про те, що запропоновані нами інтерактивні завдання були позитивно сприйняті учнями.

Таблиця 2.8 – Післяекспериментальне опитування учнів щодо нових інтерактивних методів навчання, які впроваджувалися на уроках англійської мови на період експерименту, для розвитку їх англомовного діалогічного мовлення

Питання	Відповідь
Чи сподобалися вам нові інтерактивні завдання, запропоновані вам на уроках англійської мови?	
Які завдання сподобалися найбільше? Чому?	
Які завдання не сподобалися? Чому?	
Чи сподобалося вам складати діалоги з наочними матеріалами (картинками)?	
Чи можете ви сказати, що ви з більшим задоволенням вступали у діалогічне мовлення?	
Які завдання із запропонованих ви б хотіли виконувати й надалі на уроках англійської мови?	

З 16 учнів 14 відповіли, що запропоновані завдання їм сподобалися і вони б хотіли їх виконувати й надалі. Всі 16 учнів відповіли, що складати діалоги з використанням наочності їм виявилось легше і цікавіше. Учні перерахували майже всі запропоновані інтерактивні завдання як такі, які вони хотіли б практикувати й надалі. Водночас, деякі учні відмітили, що «Ажурна пилка» та «Акваріум» були трохи важкі для них через складні інструкції та недостатній рівень знань.

Після закінчення експериментального дослідження було проведено контрольний зріз навичок англomовного діалогічного мовлення учнів 7-х класів. Учні на момент проведення зрізу проходили тему «Adventures. (Emotions and Misfortunes)», тому отримали такі завдання:

4. Make up a dialogue “Booking a room at a hotel” as in the example above (from “Full Blast 2”).

5. Dramatize a dialogue between two friends who had an absolutely different kind of vacation – one of them went to the Egyptian seaside while the other went hiking in the wilderness of the Carpathians. One student has positive emotions about the vacation whereas the other is completely disappointed. Discuss your experience and show your emotions.

6. Role-play: Students are divided into groups of 4-5 students. Each group consists of a person who has avoided some deadly situation and the rest are journalists who want to get more information from this person (deadly situations include: a man that survived encounter with a shark, a man who was trapped under the snow after avalanche, a woman who was lost in the jungle and rescued, a man who survived plane crash and was stuck on a deserted island). Students get a handout with information about the situation and read it for some minutes. Then “journalists” ask the “person” questions about the experience.

Критерії оцінювання контрольного зрізу були такі ж, як і при нульовому зрізі. Максимальна кількість балів – 54.

Результати контрольного зрізу учнів представлені в таблиці нижче. Вони дають змогу побачити рівень сформованості навичок діалогічного мовлення

учнів експериментальної групи (7-А клас) та контрольної (7-В клас) після експерименту (Табл.2.9).

Таблиця 2.9 – Порівняльний аналіз результатів нульового та контрольного зрізів

Клас	Нульовий зріз				Контрольний зріз			
	вис.	достатн.	сер.	низьк.	вис.	достатн.	сер.	низьк.
Експериментальна група (7-А клас)	2	6	6	2	4	8	4	0
Контрольна група (7-В клас)	3	7	5	1	3	8	4	1

У таблиці 2.10 відображено результати контрольного зрізу та порівняно рівні сформованості навичок діалогічного мовлення учнів 7-А та 7-В класів:

Таблиця 2.10 – Порівняльний аналіз рівнів сформованості навичок англomовного діалогічного мовлення учнів 7-А та 7-В класів після контрольного зрізу

Клас	К-ть учнів	Контрольний зріз			
		Високий рівень	Достатній рівень	Середній рівень	Низький рівень
Експериментальна група (7-А клас)	16	4 (25%)	8 (50%)	4 (25%)	0 (0%)
Контрольна група (7-В клас)	16	3 (18.75%)	8 (50%)	4 (25%)	1 (6.25%)

Нижче представлено узагальнений порівняльний аналіз результатів експерименту щодо сформованості навичок англomовного діалогічного мовлення учнів 7-х класів (табл.2.11):

Таблиця 2.11 – Узагальнений порівняльний аналіз результатів експерименту щодо формування навичок англomовного діалогічного мовлення учнів 7-х класів

Рівень	КГ		ЕГ	
	Початок експерименту	Кінець експерименту	Початок експерименту	Кінець експерименту

	абс. од.	у %	абс. од.	у %	абс. од.	у %	абс. од.	у %
Високий	3	18.75	3	18.75	2	12.5	4	25
Достатній	7	43.75	8	50	6	37.5	8	50
Середній	5	31.25	4	25	6	37.5	4	25
Низький	1	6.25	1	6.25	2	12.5	0	0
Всього	16	100	16	100	16	100	16	100

Для об'єктивності оцінювання рівня сформованості навичок англомовного діалогічного мовлення учнів було використано середній коефіцієнт навченості (К), за В. Беспальком:

$K=A/N$, де А – кількість правильних відповідей, а N – максимально можлива кількість балів за яким виконання завдання.

Так, середній бал на початку експерименту у контрольній групі – 11.38. На кінець експерименту – 11.69 бал.

Середній бал у експериментальній групі на початку експерименту – 10.31. На кінець експерименту – 12.38.

Приріст в експериментальній групі становив 2.07 бала, що становить 16.72 %, а в контрольній – 0.31 бала, що становить 2.65 %. Порівняльні дані представлені у табл.2.12:

Таблиця 2.12 – Порівняльний аналіз середніх показників експериментальної та контрольної груп на початку та у кінці експериментального дослідження

Група	Початок експерименту		Кінець експерименту		Приріст	
	Середній бал у групі	Середній коефіцієнт навченості	Середній бал у групі	Середній коефіцієнт навченості	Середній бал у групі	Середній коефіцієнт навченості
ЕГ	10.31	0,57	12.38	0,69	2.07	0,12
КГ	11.38	0,63	11.69	0,65	0.31	0.02

Отже, результати нашого експериментально-практичного дослідження продемонстрували, що завдяки використанню інтерактивних методів навчання для розвитку навичок англомовного діалогічного мовлення учнів 7-х класів, їх рівень значно зріс. На основі проведеного експерименту можна зробити такий

висновок: дослідження підтвердило наше припущення стосовно доцільності використання інтерактивних методів навчання для розвитку навичок діалогічного мовлення учнів середніх класів на уроках англійської мови, адже на початку експерименту успішність учнів експериментальної групи була нижчою порівняно з контрольною, а на завершення експерименту – значно вищою.

ВИСНОВКИ

У результаті виконаного дослідження зроблено такі висновки:

1. Діалогічне мовлення – це продуктивний вид мовленнєвої діяльності, за допомогою якого здійснюється усне вербальне спілкування, обмін інформацією, що здійснюється засобами мови, встановлюються контакт і взаєморозуміння, виявляється вплив на співрозмовника відповідно до комунікативних намірів мовця. Психолого-педагогічними характеристиками діалогічного мовлення є вмотивованість, цілеспрямованість, ситуативність, самостійність, активність, темп, індивідуальність. При навчанні англomовного діалогічного мовлення учнів на середньому етапі шкільної ланки виникає ряд труднощів: складність процесу діалогічного мовлення, непередбачуваність, низька мотивація, сором'язливість, страх помилитися і бути підданими критиці; нерозуміння суті мовного завдання, низький рівень володіння мовними засобами, щоб вступити в мовленнєву взаємодію; невміння продовжувати тривале спілкування іноземною мовою.

Діалогічні вміння передбачають володіння достатнім запасом функціонально різноманітних реплік і включають в себе такі особистісні вміння як: вміння реплікувати; вміння проводити свою стратегічну лінію в спілкуванні відповідно до мовних інтенцій співрозмовників або всупереч їм; вміння враховувати нових мовних партнерів; вміння прогнозувати поведінку співрозмовників, результат тієї чи іншої ситуації. Визначено алгоритм роботи вчителя при навчанні діалогу на уроках англійської мови шляхом «зверху вниз» та етапи здійснення цього процесу. Окреслено вікові особливості розвитку учнів середніх класів, які варто враховувати при методичній організації діалогічного мовлення. З'ясовано, що навчання діалогічного мовлення здійснюється дедуктивним та індуктивним шляхом, а його методичний супровід полягає у використанні підготовчих та мовних вправ.

2. Інтерактивні методи навчання – це взаємопов'язана спільна діяльність учнів і вчителя, при якій всі учасники навчального процесу взаємодіють один з одним, обмінюються інформацією, спільно вирішують проблеми, моделюють

ситуації, оцінюють дії один одного та власну поведінку, занурюються в реальну атмосферу співробітництва з спільного рішення проблеми. Пріоритетними завданнями інтерактивного навчання є: розвиток мовних вмінь учнів; підвищення інтересу до предмету навчання; якісне засвоєння навчального матеріалу; організація самостійної роботи учнів у вирішенні поставлених завдань; формування власної точки зору, способу мислення; вміння відстоювати свою точку зору; вміння працювати в колективі, уважно відноситися до всіх учасників навчального процесу. Обґрунтовано важливість пріоритетності інтерактивного підходу при навчанні англомовного діалогічного мовлення. Визначено умови забезпечення ефективної організації навчання діалогічного мовлення при використанні інтерактивних методів навчання: активна участь всіх учнів; врахування думки всіх учасників у групових та командних формах роботи; учитель виступає в ролі організатора інтерактивних вправ; озвучення вчителем всіх організаційних моментів та інструкцій щодо алгоритму виконання вправи; психологічна підготовка учнів перед проведенням інтерактивних вправ; невелика кількість учасників у завданнях на розвиток діалогічного мовлення; правильна організація простору для проведення інтерактивних вправ; дотримання норм пристойності і етикету у процесі взаємодії; невелика тривалість інтерактивної вправи (не більше 10 хвилин у середніх класах).

Розглянуто класифікацію інтерактивних методів навчання за О. Пометун відповідно до форм навчання залежно від мети уроку та форм організації навчальної діяльності учнів: методи кооперативного навчання, колективно-групового навчання, ситуативного моделювання, опрацювання дискусійних питань. Розглянуто також прийоми, за допомогою яких вони реалізуються та виокремлено саме ті, які можуть бути використані для навчання діалогічного мовлення учнів середніх класів на уроках англійської мови, зокрема: робота в парах, робота в малих групах, рольові ігри, акваріум, два-чотири-всі разом, ажурна пилка, навчаючись-учусь, займи позицію, дискусія, ток шоу.

3. Проаналізовано методику навчання англомовного діалогічного мовлення учнів середніх класів на базі ліцею №17 м. Хмельницького. З'ясовано,

що учні середніх класів навчаються за підручником “Full Blast” (H. Q. Mitchell). Проаналізовано його структуру та типи завдань для діалогічного мовлення учнів за допомогою інтерактивних методів навчання і зроблено висновки, що підручник містить деякі інтерактивні вправи, але вони однотипні і викликають звикання учнів та зниження їх інтересу; кількість інтерактивних вправ незадовільна і не передбачає діалогічне мовлення учнів кожного уроку. Основними формами інтерактивного навчання за цим підручником є складання діалогів за зразками та за заданими ситуаціями, робота в парах або іноді у малих групах для дискусії, дуже рідко – рольова гра. Проведено анкетування у 5-9 класах Хмельницького ліцею №17 для виявлення думки учнів та учителів з приводу розвитку діалогічного мовлення та використання інтерактивних методів при цьому і зроблено висновок, що учням цікаво спілкуватися один з одним, вони готові розвивати діалогічне мовлення, але необхідно побудувати навчальну діяльність таким чином, щоб усім учням було цікаво вчитися, щоб у них з'явився стимул до навчання. Для цього потрібно урізноманітнити форми роботи над діалогічним мовленням – більше використовувати нестандартні завдання на основі інтерактивних методів навчання.

4. З метою активізації процесу діалогічного мовлення учнів середніх класів на уроках англійської мови були розроблені власні творчі інтерактивні завдання, які умовно згруповані у три категорії: 1) інтерактивні методи навчання, представлені у загальній класифікації інтерактивних методів навчання (за О. Пометун), але такі, що не використовуються вчителями у середніх класах для розвитку діалогічного мовлення, зокрема: акваріум, два-чотири-всі разом, ротаційні трійки, ажурна пилка, навчаючи-учусь, займи/зміни позицію, ток шоу; 2) інтерактивні методи навчання, які використовуються учителями (робота в парах, в малих групах, рольові ігри, дискусія), але які стали стандартизованими і тому вважаються учнями нудними – такі методи були урізноманітнені наочністю і роздавальними матеріалами; 3) нові авторські ігрові вправи з використанням інтерактивних методів навчання: «10 питань», «Журналіст-розслідувач», «В чому твій секрет?», «Нашестя прибульців», використання застосунку Story Dice,

«Eternal mingo», «Шаради», «Hot potato», «Намалюй картинку», «Підстановка у ділог», «Припущення про картинку». Вправи розроблялися на основі лексичних та граматичних тем, що вивчалися учнями 7-х класів у Хмельницькому ліцеї №17. На період експериментального дослідження учні вивчали дві лексичні теми “Exploring” та “Adventures”, а також граматичні теми “Present Tenses” “Modals” “Conditionals 2”. Ефективність усіх описаних вправ була перевірена нами експериментальним шляхом.

Мета експериментального дослідження полягала у розробці завдань для розвитку англомовного діалогічного мовлення учнів 7-х класів з використанням інтерактивних методів навчання (урізноманітнення традиційних та впровадження нових форм інтерактивного навчання); перевірі їх ефективності шляхом експерименту.

5. На початковому етапі дослідження було проведено анкетування учнів та вчителів, за результатами якого ми оцінили стан діалогічного мовлення учнів 7-х класів, методи його розвитку на уроках англійської мови, ставлення учнів та вчителів до цього виду мовленнєвої діяльності та основні проблеми, що виникають у процесі формування навичок діалогічного мовлення. Потім було проведено попередній зріз для виявлення рівня сформованості навичок англомовного діалогічного мовлення учнів 7-х класів.

Наступний етап роботи передбачав впровадження в експериментальній групі розроблених інтерактивних завдань для виявлення доцільності та ефективності їх використання з метою розвитку навичок англомовного діалогічного мовлення учнів середніх класів. Перевірка результатів практично-експериментальної роботи здійснювалася на основі розроблених критеріїв: 1) відповідність діалогічного мовлення суті комунікативного завдання та повнота його розкриття; 2) доречність та вчасність реагування на репліки співрозмовника; 3) граматична правильність побудови висловлювання; 4) правильність вимови слів та інтонаційність побудови різних типів речень; 5) емоційна забарвленість та активність спілкування; 6) ступінь використання тематичної лексики у репліках. Було проведено післяекспериментальне

анкетування учнів та контрольний зріз, результати якого продемонстрували, що завдяки використанню інтерактивних методів навчання для розвитку навичок англomовного діалогічного мовлення учнів 7-х класів, їх рівень значно зріс. Дослідження підтвердило наше припущення стосовно доцільності використання інтерактивних методів навчання для розвитку навичок діалогічного мовлення учнів середніх класів на уроках англійської мови, адже на початку експерименту успішність учнів експериментальної групи була нижчою порівняно з контрольною, а на завершення експерименту – значно вищою.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАНЬ

1. Активні та інтерактивні технології навчання [Текст] // Віхи століть. – 2004. – № 4. – С. 48–74.
2. Ампілогова Л. Інтерактивність в навчальному процесі / Лариса Ампілогова // Завуч. – 2004. – № 30. – С. 1–3.
3. Брецько І. І. Діалогічне мовлення — основа для розвитку здібностей міжособистісного спілкування / І. І. Брецько, Т.М. Кравченко // International scientific journal. – 2016. – № 1(1). – С. 39–42.
4. Бугакова С. Особливості діалогічного мовлення та його функції [Електронний ресурс] / С. Бугакова. – Режим доступу: <http://methodportal.net/node1699> (дата звернення 10.10.2021).
5. Варзацька Л. Інтерактивні технології в системі особистісно-зорієнтованої освіти / Варзацька Л., Кратасюк Л. // Дивослово. – 2006. – С. 15–25.
6. Волкова Н. Інтерактивні технології навчання у вищій школі: Навчально-методичний посібник / Н. Волкова. – Дніпро : Роял Принт, 2018. – 359 с.
7. Гейко І. Використання інтерактивних форм і методів навчання. З досвіду роботи // Тема. – 2004. – № 3/4. – С. 229–232.
8. Єльнікова О.В. Інтерактивні методи навчання, їх місце у класифікації педагогічних інновацій / О. Єльнікова // Імідж сучасного педагога. – 2001. – № 3–4 (14–15). – С. 71–74.
9. Інноваційні технології навчання від А до Я / упор. В. Волкова. – К. : Шкільний світ, 2011. – 96 с.
10. Інструктивно-методичні рекомендації щодо вивчення у загальноосвітніх навчальних закладах предметів інваріантної складової навчального плану у 2009/2010 навчальному році : [за листом МОН України від 2 1.08.2010 № 1/9-580]. // Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – К. : Педагогічна преса. – 2010. – № 25/27. – С. 3–80.

11. Інтерактивні технології навчання: теорія, досвід : метод. посіб. / авт.-уклад.: О.Пометун, Л.Пироженко. – К. : А.П.Н., 2002. – 136 с.
12. Кашлев С. С. Технология интерактивного обучения / С. С. Кашлев. – Мн.: Белорусский вересень, 2005. – 196 с.
13. Квасова О. Г. Обучение иноязычному говорению в девятом классе средней общеобразовательной школы / Квасова О. Г. // Иноземні мови. – 1997. – №3. – С. 3–5.
14. Кларин М. В. Интерактивное обучение – инструмент освоения нового опыта / М. Кларин // Педагогика. – 2000. – №7. – С. 12–18.
15. Коваленко О. Концептуальні зміни у викладанні іноземних мов у контексті трансформації іншомовної освіти / О. Коваленко // Иноземні мови в навчальних закладах. – Педагогічна преса, 2003. – С. 4–10.
16. Коваль В. Лінгводидактичні основи навчання діалогічного мовлення школярів / В. О. Коваль. // Збірник Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. – 2009. – № 6. – С. 2–8.
17. Коваль Т. І. Інтерактивні технології навчання іноземних мов у вищих навчальних закладах / Коваль Т. І. // Електронне наукове фахове видання Інт інформ. технологій і засобів навчання АПН України, Ун-т менеджменту освіти АПН України; гол. ред.: В. Ю. Биков. – 2011. – №6. – Том 26. – 291 с.
18. Колодязна В. В. Навчання діалогічного мовлення на уроках англійської мови за комунікативною методикою / Колодязна В. В. // Англійська мова та література. – 2004. – № 5. – С. 4–9.
19. Коломієць Н. Дидактичні засади ефективного застосування інтерактивних методів у навчанні молодших школярів / Н. Коломієць // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. – 2018. – Вип. 1. – С. 118–129.
20. Комунікативні методи та матеріал для викладання англійської мови; перекл. з англ. мови та адаптація Л. В. Биркун. – Oxford University Press, 1998. – С. 20–48.

21. Коробейнікова Т. І. Мультимедійні вправи для навчання діалогічного мовлення на заняттях з англійської мови / Т. І. Коробейнікова // Педагогічний процес: теорія і практика. – К., 2012. – Вип. 3. – С. 122–134.
22. Короненко Г. А. Розвиток навичок діалогічного мовлення на уроках англійської мови / Г. Короненко // Англійська мова та література. – 2009. – №25. – С.2–6.
23. Костюченко К. Особливості навчання діалогічного мовлення на заняттях з англійської мови / Костянтин Костюченко // Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. – 2015. – №135. – С. 135–139.
24. Кравченко Ю. Про деякі інтерактивні методи на заняттях з англійської мови у ВНЗ / Ю. О. Кравченко. – 2012. – № 3. – С. 4–8.
25. Кравчина О. С. Активні та інтерактивні методи навчання / О. Кравчина. – К. : ЦППО АПН України, 2003. – 32 с.
26. Крамаренко С. Г. Інтерактивні техніки навчання як засіб розвитку творчого потенціалу учнів / Крамаренко С. Г. // Відкритий урок. – 2002. – № 5. – С. 7–10.
27. Кузик О. В. Формування навичок діалогічного та монологічного мовлення / Кузик О. В., Іпатій І. К. // Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ. – 2018. – № 4. – С. 8–14.
28. Куріч М. Використання інтерактивних технологій на уроках іноземної мови / Марія Куріч // Нова педагогічна думка. – 2013. – № 2. – С. 80–83.
29. Лиза Г.В. Особливості використання інтерактивних технологій на уроках англійської мови [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/osoblivosti-vikoristanna-interaktivnih-tehnologij-na-urokah-anglijskoi-movi-90918.html> (дата звернення 15.10.2021).
30. Мельник В. В. Інтерація в освітньому процесі: технологія організації / В. В. Мельник // Управління школою. – 2006. – № 23 (133). – С. 15–35.
31. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах / кол. авторів під керівн. С. Ю. Ніколаєвої. – Вид. 2-ге, випр. і перероб. – К. : Ленвіт, 2002. – 328 с.

32. Наконечна А. О. Особливості навчання діалогічного мовлення при вивченні англійської мови / А. О. Наконечна, І. Я. Ординська. // Збірник наукових праць національної академії державної прикордонної служби України серія: педагогічні науки. – 2015. – №2. – С. 175–189.

33. Ніколаєва С. Ю. Сучасні підходи до викладання іноземних мов. / Ніколаєва С. Ю., Шерстюк О. М. // Іноземні мови. – 2001. – №1. – С. 50–58.

34. Олійник Т. І. Рольова гра у навчанні англійської мови: Посібник для вчителів / Т. І. Олійник. – Київ : Освіта, 1992. – 128с.

35. Панова Л. С. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах / Л. С. Панова, І. Ф. Андрійко, С. В. Тезікова та ін. – К. : Академія, 2010. – 328 с.

36. Пассов Е. И. Коммуникативный метод обучения иноязычному говорению / Е. И. Пассов. – 2-е изд. – М. : Про-свещение, 1991. – 223 с.

37. Перкас С. В. Ролевые игры на уроке английского языка / С. В. Перкас // Иностранные языки в школе. – 1999. – №4. – С. 21–23.

38. Перкас С. В. Учебный диалог на уроках английского языка / С. В. Перкас // Иностранные языки в школе. – 2000. – №5 – С. 36–42.

39. Пісоцька Л. С. Використання інтерактивних методів навчання у контексті системного підходу / Л. С. Пісоцька // Педагогічний дискурс: збірник наукових праць / гол. ред. І. М. Шоробура. – Хмельницький : ХГПА, 2013. – Вип. 14. – С. 360–363.

40. Побірченко Н., Коберник Г. Інтерактивне навчання в системі освітніх технологій // Початкова школа. – 2004. – №10. – С. 8–10.

41. Пометун О., Пироженко Л. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід / О. Пометун, Л. Пироженко. – К., 2002. – С. 135.

42. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання / О. Пометун, Л. Пироженко. – К. : А.С.К., 2005. – С. 192.

43. Пометун О. Технологія інтерактивного навчання як інноваційне педагогічне явище / О. Пометун // Рідна Школа. – 2007. – № 5. – С. 46–49.

44. Поментун О. Як оцінити діяльність учнів на інтерактивному уроці / О. Поментун // Доба. – 2002. – №2. – С. 2–6.
45. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. 5-9 класи. Іноземна мова. Рівень стандарту, академічний рівень, профільний рівень. – К., 2010. – 112 с.
46. Пронина О. П. Особенности обучения диалогическому общению / Пронина О. П. – Москва : Наука, 1990. – 156 с.
47. Птушка А. Методика використання рольової гри у навчанні діалогічного мовлення учнів на уроках англійської мови / А. Птушка // Лінгводидактика. – 2012. – №5. – С. 154–159.
48. Редько В. Інтерактивні технології навчання іноземної мови / Редько В. // Рідна школа. – 2011. – №8. – С. 28–36.
49. Скляренко Н. К. Сучасні вимоги до вправ для формування іншомовних мовленнєвих навичок і вмінь / Н. К. Скляренко // Іноземні мови. – К. : Нова книга, 1999. – С. 3–7.
50. Стойко С. В. Реалізація комунікативного підходу в навчанні іноземних мов / Стойко С. В. // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету – 2011. – № 85. – С. 220–223.
51. Травкина Л. И. Использование тематического опорного диалога при обучении английского языка / Травкина Л. И. // Иностранные языки в школе. – 1999. – №4. – С. 21–23.
52. Циркаль А. Огляд найбільш цікавих інтерактивних методів на заняттях з англійської мови / А. Ю. Циркаль // Сучасні методи викладання іноземної мови професійного спрямування у вищій школі : збірник наукових статей. – К. : НТУУ «КПІ», 2013. – С. 350–360.
54. Черниш В. В. Засоби формування іншомовної комунікативної компетенції у діалогічному мовленні / В. В. Черниш // Іноземні мови. – 2011. – №3. – С. 15–22.
55. Черниш В. В. Контроль рівня сформованості компетенції у діалогічному мовленні / В. В. Черниш // Іноземні мови. – 2011. – Вип. 1 (69). – С. 9–16.

56. Шевченко Є. Використання інтерактивних технологій для розвитку пізнавального інтересу на уроках англійської мови / Є. Шевченко // Англійська мова та література. – 2005. – № 24. – С. 4–6.

57. Шекеряк Т. Ю. Рольова гра / Т. Шекеряк // Англійська мова в початковій школі. – 2007. – № 9 (34). – С. 23.

58. Щукин А. Н. Методика обучения речевому общению на иностранном языке. Учебное пособие для преподавателей и студентов языковых вузов / А. Н. Щукин. – М. : Издательство Икар, 2011. – 454 с.

59. Argumentation and dialogic teaching: alternative pedagogies for a changing world [Electronic resource] / ed. by Wolfe, S. and Alexander, R. J., 2008. – Access mode:

https://issuu.com/gfbertini/docs/future_learning__argumentation_and_dialogic_teach (date of address: 20 September 2021).

60. Armour D. Six ways of Pairing Students in an ESL Classroom / D. Armour // Forum. – 1996. – № 1. – P. 43–44.

61. Baker J. Essential Speaking Skills / Joanna Baker. – Westrup Heather: Continuum International Publishing Group, 2003. – 170 с.

62. Bilbrough N. Dialogue Activities: Exploring Spoken Interaction in the Language Class. – Cambridge University Press, 2006ю – 256 p.

63. Bruce E. Classroom discussion: a method of instruction and a curriculum outcome / E. Bruce // Teaching and Teacher Education. 2000. – №16. – P. 661–677.

64. Freire A. M., Vittoria P. Dialogue on Paulo Freire / A. M. Freire, P. Vittoria // Interamerican Journal of Education for Democracy. – 2007. – 1(1). – P. 98–117.

65. Gammidge Mike. Speaking Extra / M. Gammidge. – Cambridge University Press, 2004. – 128 p.

66. How Interactive English Classes Promote Language Learning
<https://www.alidallas.edu/how-interactive-english-classes-promote-language-learning/>

67. Interactive English Learning Matches Teachers To Technology [Electronic resource]. – Access mode: <https://edusoftlearning.com/interactive-english-learning-matches-teachers-technology/> (date of address: 21 September 2021).

68. Johnson D. & Johnson R. An Educational Psychology Success Story: Social Interdependence Theory and Cooperative Learning / D. Johnson, R. Johnson // Educational Researcher. – 2009. – 38 (5). – P. 24–28.

69. Learning Through Discussion / Hill W. F., Rabow J., Charness M. A. and others. – 3rd edition. – Waveland Press Inc, 2000. – 70 p.

70. Littlewood W. Communicative Language Teaching / W. Littlewood. – Cambridger : Cambridge University Press, 1991. – 108 p.

71. Matkasimova D. B., Makhmudov K. S. Importance of interactive methods in the English language grammar teaching // Science and Education. – 2020. – №1 (Special Issue 2). – P. 95–98.

72. Robin A. Dialogical Teaching [Electronic resource] / A. Robin. – 2017. – Access mode: <https://robinalexander.org.uk/dialogic-teaching/> (date of address: 13 August 2021).

73. What is Interactive English? [Electronic resource] / Wisegeek – Access mode: <https://www.wise-geek.com/what-is-interactive-english.htm> (date of address: 11 September 2021).

Перелік вебсайтів з наочними матеріалами, які використовувалися

при розробці інтерактивних вправ:

www.youtube.com

www.shutterstock.com

www.film-english.com

www.english-learn-online.com

www.eslvideo.com

www.eslflow.com

www.liveworksheets.com

www.woodwardenglish.com

www.eniscollective.com

Додаток А

Анкета для учнів середніх класів щодо використання інтерактивних методів навчання на уроках англійської мови для розвитку діалогічного мовлення

Питання	«Так»	«Ні»	Власна відповідь
1. Чи використовуються на уроках англійської мови завдання, що передбачають навчальний діалог учнів?			
2. Чи використовується діалог як форма роботи учнів на кожному уроці? (Як часто?)			
3. Які завдання на розвиток діалогічного мовлення переважають на уроках (найчастіше використовуються) – складання діалогу за зразком, невідготовлений діалог, рольова гра, дискусія тощо? Які з них вам більше до вподоби? Які форми роботи для розвитку діалогічного мовлення вам не подобаються? Чому?			
4. Чи подобається вам вести навчальний діалог з однокласником (однокласницею)? Чому?			
5. Які труднощі виникають у вас при побудові діалогу з однокласниками?			
6. Чи вважаєте ви, що на уроках використовуються цікаві і різноманітні			

інтерактивні форми роботи для розвитку діалогічного мовлення?			
7. Чи хотіли б ви урізноманітнити справи на розвиток діалогічного мовлення?			
<p>Чи використовуються на уроках такі методи інтерактивного навчання, що передбачають навчальний діалог учнів:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Дискусія ➤ Рольова гра ➤ Ажурна пилка ➤ Ротаційні (змінювані) трійки ➤ Навчаючись-учусь ➤ Два-чотири-всі разом (карусель) ➤ Ток-шоу ➤ Акваріум ➤ Займи позицію/зміни позицію 			

Додаток Б

Наочні матеріали для авторських вправ на розвиток діалогічного мовлення учнів 7-х класів на основі інтерактивних методів навчання за класифікацією О. Пометун

Б.1. Акваріум

Christmas should be banned.	Every child should be in a sports club.	Chores should be compulsory.	Books are better than movies.	A pool is more fun than the beach.	English is more important than maths.
Every child should learn a new language.	Birthday parties are a waste of time.	Children should choose subjects they learn at school.	Screen time for children should be limited to 30 minutes per day.	Rubbish bins should be banned in school.	Children should do 30 minutes of physical activity every day.
Children should do 30 minutes of volunteer work at school.	Weekends should be 3 days long.	School canteens should only sell healthy food.	School uniforms should be banned.		
Australia is the most fascinating country.	Children should choose their own bedtime.	Homework is unnecessary.	Summer is more fun than winter.		

ink saving Eco

Б.2. Ротаційні (змінювані) трійки

ENGLISH DEBATE QUESTIONS

50 QUESTIONS

<p>ENGLISH CONVERSATION</p> <p>Do you think television is a bad influence on people? Why?</p>	<p>ENGLISH CONVERSATION</p> <p>Should public transport be free? Why? Why not?</p>
<p>ENGLISH CONVERSATION</p> <p>Can money buy happiness? Why? Why not?</p>	<p>ENGLISH CONVERSATION</p> <p>Do you think that life is better today than 50 years ago?</p>

English Teacher Resources
www.woodwardenglish.com

Б.3. «Два – чотири – всі разом»

START

There will be no wars in the future.

People will live till 150.

Time travel will be possible.

MISS A TURN

Doctors will clone people in the future.

People will get married less in the future.

Robots will replace teachers at schools.

MISS A TURN

People will become friends with aliens.

Newspapers and magazines will disappear in the future.

People will fly off for a holiday on the moon.

People will drive flying cars.

MISS A TURN

Writing by hand will become a thing of the past.

MISS A TURN

Scientists will find a cure for cancer and AIDS.

Useful Phrases

In my opinion
I strongly believe that
I agree/disagree
I definitely think
I suppose that
Actually
As for me
Personally I think
Frankly speaking
My point is

DEBATE TIME

FUTURE

Pollution will be worse in the future.

Robots will be doing all the housework.

Cities will become cleaner, greener and safer to live.

MISS A TURN

Robot police officers will secure people's life.

People will cook less in the future.

Virtual communication will replace real face-to-face communication.

There will be no hunger in the future.

MISS A TURN

MISS A TURN

There will be more poor people in the future.

People will be happier in the future.

Children won't go to schools.

Travelling will be cheaper.

MISS A TURN

Cash money will disappear.

People will be healthier.

FINISH

Children won't need mental arithmetic in the future.

It will be another Ice Age in the future.

MISS A TURN

iSLCollect.com

Б.4. Ажурна пилка

What do people eat in other countries?

Read the following texts:

1. Food in Argentina:

The national dish in Argentina is beef. It can be prepared in different ways. The Argentines' favourite main course is a mixed grill of steak and other cuts of beef. It is usually cooked over an open fire. The beef may be dipped in eggs, crumbs, and then fries. Breakfast in Argentina is usually light: rolls or bread with jam or coffee. In the afternoon they eat meat, potatoes and green vegetables. They have dinner at 9p.m.

2. Food in France:

People in France eat different types of food. The main dish in the northwestern France is thin pancakes. Eastern France likes cabbage with pieces of sausage. On the coasts of France people eat seafood: mussels, shrimps, and squid. French people also like to eat long thin loaves of crusty bread with melted cheese and ham or beef slices. The grilled food is accompanied by potatoes. Sometimes they dip the bread into a pot full of melted cheese.

3. Food in Germany:

Germans eat meals that include ample portions of meat and bread. Potatoes are very important and they can be prepared in different ways in each region. Germans eat potatoes with pears, bacon, beans. They also like a special stew made of three kinds of meat and potatoes. Fruit is often combined with meat dishes. Desserts made of apple are very popular in Germany. Germans enjoy bread with every meal, especially rye bread.

4. Food in Italy:

Italians are well-known all over the world for pizza, pasta, tomato sauce. Pasta is usually served with different types of sauces. Italians are also known for their use of herbs in cooking, especially oregano, basil, thyme, rosemary, and sage. Cheese plays an important role in Italian cuisine. There are over 400 types of cheese made in Italy which are famous all over the world: mozzarella, Parmesan and asiago.

5. Food in India:

Indians in the North eat flat breads and Indians in the south prefer rice. In coastal part of India people eat fish dishes. Chicken and mutton are eaten more often in mountains and plain regions. But many of Indians are vegetarians and do not eat meat. Indians use a lot of spices in their food: chilly peppers, garlic, ginger, black pepper, cardamom. Spicy dishes cool you in hot weather and warm the body in cold weather.

6. Answer the questions:

1. What do French people eat?
2. What dishes do Germans eat?
3. What food are Italians famous for?
4. How many types of cheese do they produce?
5. Do Germans eat bread much?
6. What food is eaten in India?
7. In what country are there a lot of vegetarians?

Б.5. Навчаючись-учусь

Speaking and listening - Pre-intermediate to Upper-intermediate

Let's talk about 'WHAT IF'

Conversation cards

What would you do if you won the lottery?
Explain in detail.

What would you do if you were stranded on a desert island?
Which 3 things would you like to have with you?

If you had three wishes, what would you wish for?
Why?

What would you do if you found a fat wallet on the street?

If you could be an animal for one day, what would it be?
Explain why.

If an alien space ship invited you for a ride, would you go?
Why or why not?

If you could travel in time, where would you go?
Explain why.

How long would you like to live if you had the choice?
Explain.

If you were born 50 years earlier, how would your life be different?

If you could start over your life, what would you change?

If you had *divine* (= godlike) powers, how would you change the world?

If you were the leader of your country, what would you do or change?

If you had the chance to be born again, in which country would you like to be born?

What would you do if your dog ate your homework just before going to school?

If you could commit any crime and get away with it, what would you do?

If you received one million dollar which you couldn't spend on yourself, what would you spend it on?

What would you do if you had only one day to live?

How would you feel if you found out that you were adopted?

What would you do if ...

#

... another student asked to copy your homework?

... you were bullied at school or work?

... got lost in the forest at night?

... someone stole your bicycle?

... you saw a friend stealing something?

... you were stuck in a lift?

... your mobile phone fell in the toilet?

... a friend or relative stole money from your wallet?

ISLCollective.com

Додаток В

Наочність та роздавальні матеріали для урізноманітнення традиційних інтерактивних вправ на розвиток англомовного діалогічного мовлення учнів середніх класів

В.1.Робота в парах (складання діалогу за зразком):

Interview with a famous celebrity

Sure, go ahead.

Good morning, I'd like to ask you a few questions .

First, what do you feel is your biggest achievement ?

What are you passionate about?

Where did you learn to

sing
act
model
etc.

Who inspires you ?

What's your biggest challenge ?

What is your favorite

movie
song
etc.

What do you think about paparazzi?

What would you do if?
.....?

What's the next step in your career?

Thanks for your time. It was a pleasure to talk to you.

Complete the conversation between two students. Then create your own conversation.

cool Oh right ! been it like That's it
 delicious outdoor tried I'd love fantastic
 go by atmosphere really fun in the mood

Hi Kit,
 what are you
 for ?

1

Well Sarah, have you that
 new Japanese restaurant near the
 beach?

2

.....! The Tokyo Diner ?

..... !

3

4

No, I haven't.....
 there yet.
 What's ?

5

It's..... !
 They have great sushi and
 noodle dishes.

6

Sounds good. What's
 the..... like ?

7

It's really fun . It's
 an..... restaurant ! I like
 watching the people

8

Very ! to
 go there.

9

Hotel reception counter conversation

esiflow.com

Complete the conversation between a hotel receptionist and two guests.
Then create your own conversation.

brochure floor online outside reception come to
finally reservations By the way right here deluxe
keycard booked nearby May I help you? local area service

OK, we're.....here! Where is the..... counter ?

1

Welcome to The Luxurious Hotel.
.....?

2

We..... a room.....
My name is Smooth....Joe Smooth .

3

Let me check the.....
Ok, here it is - a.....
king size room.

4

Your room number is 302
on the third.....

5

Thanks.
We're hungry. Can you tell us
how to get to a good restaurant
.....?

Of course. Just go.....
turn left and walk for 300 meters. You'll
..... Le Fusion .

Oh, I see. It's next
to the subway.

6

Take this..... It
has a map of the

7

8

And here's your.....
Enjoy your stay.

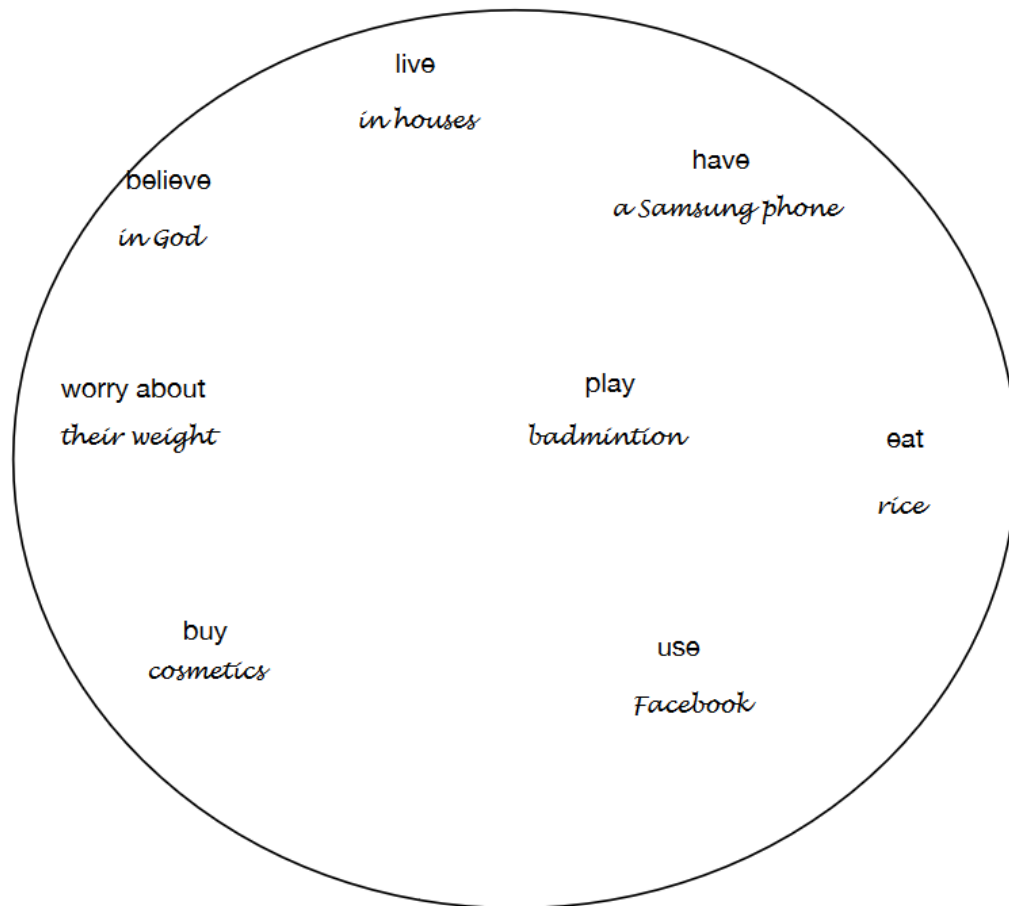
Thanks so much. We always
stay here because of the
wonderful.....

9

Circle of Determiners

All
 Nearly all
 Most
 Many
 A lot of
 Some
 Not many
 Few
 Very few
 No/none

Brainstorm some more nouns or words to match each verb above.

Example conversation:

- A: I think nearly all Thai people eat rice. Do you agree?
- B: Yes, I do. And I think many people eat chicken.
- C: That's true. But few people eat Mexican food.

Practice in groups of three. Then write down one of your conversations below.

- A:
- B:
- C:

B.2. Робота в парах (складання власного діалогу без зразка):

3 Do you like window shopping?
Why?

7 Do you like crowds ?

8 Are you good at buying gifts ?

9 Do you go to sales ?

B.3.

Bad Vacation

eslflow.com

1

2

3

4

5

6

7

8

9

the car broke down very bad traffic jams very windy
 bungalow a thief stole wallet the service was very slow
 got sunburnt AirPods stormy

1. Where did you go ?

2. What was the weather like ?

3. What did you do ?

4. Did you go shopping ?

5. What else did you do ?

6. Did you have any other problems?

B.4.

1. Who is this ? _____

2. Where and when did you meet ? _____

3. How did you get to talk to her ? _____

4. What was your first impression ? _____

5. Why did you have this impression ? _____

6. When did you realise your first impression was wrong ? _____

7. What happened to change your mind ? _____

8. What do you think about the person now ? _____

B.5. Робота в малих групах для дискусії:

Advantages/disadvantages of watching tv

eslflow.com

Advantages

Disadvantages

What do you like and dislike about cities ?

1 skyscrapers

- + look beautiful & have great views
- block out the sun on the streets below

2 expressways

- + _____
- _____

3 parks

- + _____
- _____

4 lots of people

- + _____
- _____

5 night in the city

- + _____

6 city food

- + _____

7 city people

- + _____
- _____

8 technology in the city

- + _____
- _____

Рольова гра:

B.6.

Personality Interview

Questions	Answer (Yes/No)	Example (if yes)
1. Are you friendly ?		
2. Are you outgoing ?		
3. Are you forgetful ?		
4. Are you creative ?		
5. Are you a patient person?		
6. Are you sometimes impatient ?		
7. Are you hardworking ?		
8. Are you confident ?		
9. Are you shy ?		
10. Are you talkative ?		

Write a short report about the student you interviewed.

I think a good job for my friend would be

for three reasons.

1.....

2.....

3.....

Role plays: TRAVELLING

You're going on holiday with your wife. You see she's packed too many useless things and thinks everything is necessary. Talk to her to take less.

A woman and her little daughter are sitting next to you on board. The daughter doesn't leave you alone and is very annoying. Talk to her mother.

Your fiancé wants to go to France on honeymoon but you would like to go to Turkey. Try to persuade him to change his mind.

You're planning a romantic vacation with your wife without the kids. But they want to go with you. Talk to one of them.

You've arrived at your destination and are waiting at customs. You can't find your passport. Talk to customs control, maybe somebody stole it.

You and your friends have decided to go on vacation without wives. Your wife is panicking and doesn't let you go. Talk to her.

You've arrived at the hotel and see that the room facilities are awful and not as promised on the website. Talk to a manager.

You're travelling in Malaysia. Walking down a mountain you meet the women from a local hill tribe who start chasing you. Talk to one of them.

Your flight is delayed. The woman sitting next to you at the airport is very annoying and is asking a lot of questions. You don't feel like talking.

Role plays: SHOPPING

You've been overcharged in the shop by 20\$. The shop assistant refuses to refund. Talk to a shop manager.

Your wife chooses very beautiful shoes in the shop. You see that they're too expensive. You ask her to choose the other shoes but she doesn't want.

You're shopping with your 5-year-old child. Suddenly he starts whining, yelling loudly and asking to buy him many toys. Try to calm him down.

You've bought a famous designer dress for 2000\$. Two days later you find out that it's fake. Come to the shop and make a scandal.

You've bought a nice T-shirt but it has shrunk in the wash so much. Come to the shop and complain about its quality.

You're shopping with your husband. He wants to buy a new TV. But you want a very expensive brand bag. Try to make him buy the bag instead of the TV.

You're a shop assistant. One customer is behaving very rude to you. Try to calm her/him down.

You've just slipped and fallen down on a wet floor in the supermarket. You've twisted your ankle and hurt your back. Make a scandal with a manager.

You are standing at the counter for 10 min. and want to pay. But the shop assistant is gossiping on the phone with a friend. You are angry. Talk to her.

V.8. Дискусія всім класом:

The best inventions/discoveries of modern world

START

Men are better cooks than women.

People must eat 5 meals a day.

Eating meat is bad for health.

MISS A TURN

Homemade food is the healthiest.

An apple a day keeps the doctor away.

Sweet food is good for your brain.

Sugar is dangerous for health.

MISS A TURN

Parents should be punished if their children are fat.

Garlic is the spice of life.

Cooking at home is a waste of time.

Tea is better than coffee.

GO BACK

Eat less to live longer.

People spend too much money on food.

MISS A TURN

A hungry man is an angry man.

Useful Phrases

In my opinion
I strongly believe that
I agree/disagree
I definitely think
I suppose that
Actually
As for me
Personally I think
Frankly speaking
My point is

Tell me what you eat and I will tell you what you are.

Evening meal is the most important.

Chocolate is a good antidepressant.

Rich people eat better food.

MISS A TURN

Where love sets the table, the food tastes best.

All fruits are not healthy nowadays.

Milk is bad for health.

Healthy food is expensive.

Mayonnaise is the best sauce.

MISS A TURN

GO BACK

People who love to eat are always the best people.

It's bad to study or work on an empty stomach.

Food tastes better when you eat it alone.

MISS A TURN

Fast food restaurants should display calorie count on their menu.

FINISH

All fruits are GM nowadays.

Fast food shouldn't be sold in schools.

MISS A TURN

It's good to sleep on a full stomach.

START

People don't change with time.

Overweight people are friendlier than thin people.

Lazy people are never successful.

MISS A TURN

Character is destiny.

Personality is more important than appearance.

Strict parents raise angry and agressive children.

MISS A TURN

Emotional vampires exist.

People who love animals have a big heart.

People with many complexes were not praised in childhood.

It's good to be a selfish person.

MISS A TURN

Truly happy people are made, not born.

MISS A TURN

Avoid communicating with people, who always complain.

Useful Phrases

In my opinion
I strongly believe that
I agree/disagree
I definitely think
I suppose that
Actually
As for me
Personally I think
Frankly speaking
My point is

DEBATE TIME

PEOPLE

People who love sweets and chocolate are friendlier.

Short people are angrier and more agressive.

MISS A TURN

Zodiac signs determine personalities.

Another man's soul is always dark.

Most rich people are greedy.

We must never criticize and judge other people.

Compliments can change a person for better.

MISS A TURN

MISS A TURN

You shouldn't trust talkative people.

Like father, like son.

Habits tell a lot about a person.

Judge people by their actions, not by their words.

MISS A TURN

Generous people are more successful.

FINISH

Not everyone is talented.

It's difficult to be kind in today's world.

MISS A TURN

Додаток Г

Авторські ігрові вправи з використанням інтерактивних методів навчання для розвитку англomовного діалогічного мовлення учнів 7-х класів

Г.1. 10 питань

Transportation

Г.2. Study dice

F.3. Eternal mingo

UNFINISHED SENTENCES

Let's practice grammar and speaking! Finish the following sentences so that they are true for you or for somebody you know and have fun !

I enjoyed myself a lot ...(when...) ALTHOUGH

I love being punctual WHEREAS

There was nothing on at the cinema, so we went INSTEAD

Who do you take AFTER - your father ,your mother.....?

I took no NOTICE of 's advice...(when).....

Where did the best (party/concert/ meeting/ celebration.... you remember) TAKE PLACE ?

Have you ever TAKEN PART in a demonstration?

When retires , he/she wants to TAKE UP

My neighbours are LIKELY TO

I'll PROBABLY tonight.

I always take with me IN CASE

I was not ALLOWED TO when I was little

I don't LET V (infinitive without to)

..... has been going THROUGH a bad patch recently.

When we went, it was a long journey, so we SET OFF early in the morning.

.....was getting really angry with, so I told him/ her to CALM DOWN

It was slippery and I might fall, so I had to HOLD ON to 's hand when

I was TOLD OFF because I hadn't

The last time I had BUTTERFLIES IN MY STOMACH was

I CAN'T STAND people(Ving)

However hard I try, I'm UNABLE TO

Г.4. Шарду

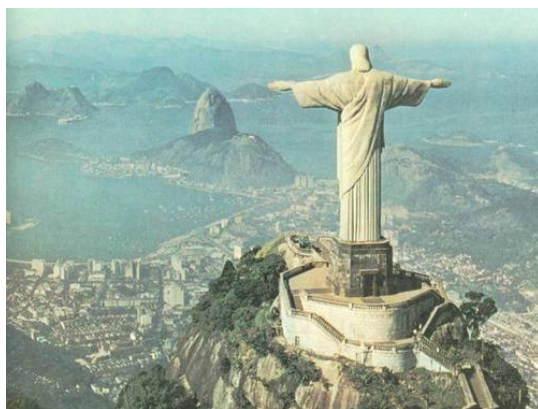
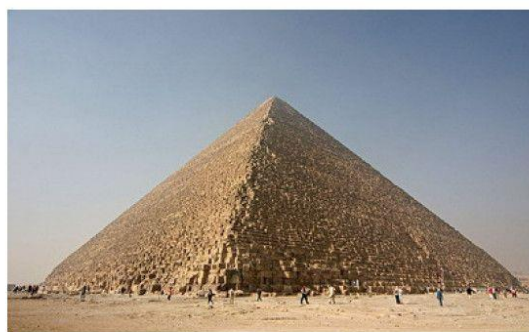
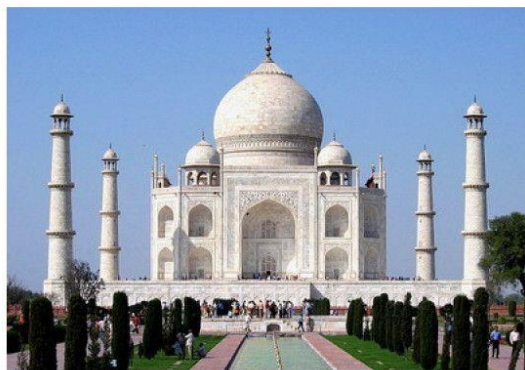
Holiday vocabulary

Г.5. Hot potato

Г.6. Намалюй картинку

Eiffel Tower, PARIS, FRANCE

Clock Tower, LONDON, UK

Sydney Opera House, AUSTRALIA

Leaning Tower of Pisa, ITALY

iSLCollective.com

Г.7. Припущення про картинку

shutterstock.com · 1462631984

Г.8. Підстановка у діалог

DIALOGUE

Fill in the gaps:

-Excuse me, Can you _____ me the way to the post office?

- Sure, go _____ this street and _____ left at the crossroads. The post office is _____ the left.

-Thank you!

-You're welcome!

Class: _____ No. _____ Name: _____
Hello Darbie 9 L2 He Goes Straight First

Exercise on Asking and Giving Directions

Fill in the words below correctly. (Use the map for orientation.)

continue, end, excuse, get, left (2x), next, opposite, right, second, straight on, thank, turn, welcome

Where is the cinema?

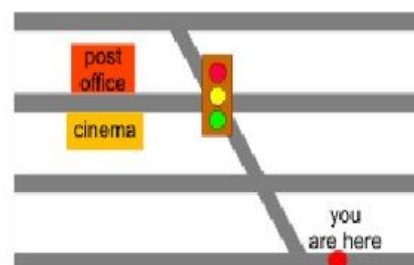
_____ me, how do I _____ to the cinema?

1. Go _____.
2. Turn _____ at the corner.
3. Then take the _____ road on your _____.
4. _____ to the _____ of the road.
5. _____ left there.
6. The cinema is on your _____, _____ the castle.
7. _____ you very much.
8. You're _____.

Where is the post office?

1. Excuse me, where is the post office, please?
2. _____ at the next corner.
3. Then _____ until you come to the traffic lights.
4. _____ there.
5. The post office is _____ the cinema.

Listen to the dialogue, then complete the sentences with a phrase from the box. Follow the example.

Could I have	How much is it?	May I help you?	Anything else?	Here is your change	Large please	Here it is.
--------------	-----------------	-----------------	----------------	---------------------	--------------	-------------

Seller: hello. May I help you?

Customer: Yes. _____ a coffee, please?

Seller: Sure! Large or small?

Customer: _____

Seller: Here you are. _____

Customer: Yes. May I have a slice of peach cake? And a cupcake, please.

Seller: Of course. _____

Customer: Thank you! _____

Seller: It is \$60 pesos, please.

Customer: Here you are.

Seller: _____, come back soon

 LIVEWORKSHEETS

At the restaurant

soda / chicken soup / lemonade/ blue pants / the dog hot / pork chops / take / ham and cheese sandwich/ salad scrambled eggs / pizza

Waiter: Hi. May I _____ your order?

Father: Yes, I'd like _____ and a can of _____.

Mother: I'd like a _____

Waiter: Anything else?

Girl: A _____, please.

Boy 1: A slice of _____, please.

Boy 2: I want _____ with bacon

Waiter: Anything else?

Mother: Yes. That's right.

Waiter: Do you want order something for drink?

Mother: Yes, four bottles of _____

Waiter: Okay.

Поїздка на метро

Джон: Лінда, ти знаєш, як дістатися до Samson's and Co.? Я ніколи раніше там не був.

Лінда: Ти хочеш йти туди пішки або на метро?

Джон: На метро.

Лінда: Сідай на синю лінію з 14 -ї платформи. І пересядь на сіру лінію на Андріївській площі. Вийди на 83 -й вулиці.

Джон: Хвилинку, дозволь мені це записати.

Лінда: Сідай на синю лінію з 14 -ї платформи. І пересядь на сіру лінію на Андріївській площі. Вийди на 83 -й вулиці. Зрозумів?

Джон: Так, дякую. Коли я дістануся до Андріївської площі, що далі?

Лінда: Як тільки ти опинишся на 83 -й вулиці, йди прямо, повз банк. Поверни на другий лівий бік і продовжуй рух прямо. Це через дорогу від бару Джека.

Джон: Можеш повторити?

Лінда: Як тільки ти опинишся на 83 -й вулиці, йди прямо, повз банк. Поверни на другий лівий бік і продовжуй рух прямо. Це через дорогу від бару Джека.

Джон: Дякую, Лінда. Як довго туди добиратися?

Лінда: Це займає близько півгодини. Коли твоя зустріч?

Джон: О 10 годині ранку. Тоді я вийду о 9:30.

Лінда: Це час пік. Краще вийти о 9.00.

Джон: Добре. Дякую, Лінда.

Лінда: Прошу.

Дорога до музею

Турист: Вибачте, чи можете ви мені допомогти? Я загубився!

Особа: Звичайно, куди б ви хотіли поїхати?

Турист: Я хотів би піти в музей, але не можу його знайти. Це далеко?

Особа: Ні, насправді. Це приблизно п'ять хвилин пішки.

Турист: Можливо, мені варто викликати таксі.

Особа: Ні, це дуже легко. Дійсно. (показує) Я можу вам пояснити.

Турист: Дякую. Дуже мило з вашого боку.

Особа: Пусте. Пройдіть по цій вулиці до світлофора. Бачите його?

Турист: Так, бачу.

Особа: Праворуч на світлофорі поверніть ліворуч на проспект Королеви Марії.

Турист: пр. Королеви Марії.

Особа: Правильно. Йдіть прямо. Поверніть на другому повороті ліворуч і перейдіть до Музейної дороги.

Турист: Добре. Пр. Королеви Марії, прямо, а потім третій поворот ліворуч, Музейна дорога.

Особа: Ні, другий поворот наліво.

Турист: Ага, вірно. Друга вулиця зліва від мене.

Особа: Правильно. Просто тримайтеся Музейної дороги, і музей знаходиться в кінці дороги.

Турист: Чудово. Ще раз дякую за допомогу.

Особа: Прошу.

Супермаркет

Том: Ти міг би піти в супермаркет і купити їжі? Удома нема чого їсти!

Хелен: Звичайно, але я не знаю дороги. Ми щойно переїхали.

Том: Я поясню тобі. Не хвилюйся.

Хелен: Дякую.

Том: В кінці вулиці поверни праворуч. Потім проїдь дві милі до Білої авеню. Після цього ще миля до ...

Хелен: Дозволь мені це записати. Я цього не запам'ятаю!

Том: Добре. Спочатку поверни праворуч в кінці вулиці.

Хелен: Зрозуміла.

Том: Далі проїдь дві милі до Білої Авеню.

Хелен: Дві милі до Білої Авеню.

Том: Поверни ліворуч на 14 -ю вулицю.

Хелен: Ліворуч на 14 -й вулиці.

Том: Супермаркет ліворуч, біля пошти.

Хелен: Як довго ще треба їхати по 14 -й вулиці?

Том: Це недалеко, можливо, близько 200 метрів.

Хелен: Добре. Чудово. Ти хочеш чогось особливого?

Том: Ні. Ну, якби ти могла придбати суші, було б чудово!

Хелен: Добре, без проблем!

У кав'ярні

- Доброго дня! Раді Вас бачити в нашому закладі. Готові зробити замовлення?
- Доброго дня! Можливо, Ви б мені щось могли порадити?
- В нашій кав'ярні дуже добре готують і лате, і капучіно, і какао. Чому ви надаєте перевагу?
- Я люблю і лате, і какао однаково.
- Тоді, можливо, спробуєте шокачіно?
- А підкажіть, будь ласка, з чого воно складається.
- Шокачіно в нашому закладі - це американо з молочком та какао.
- Дуже цікаво! Я спробую. І ще, будь ласка, "Тірамісу".
- Добре!
- *****
- Офіціанте, чек, будь ласка.
- Зараз принесу. Вам все сподобалось?
- Так, тепер я - Ваш постійний відвідувач!

Додаток Д

Анкетування щодо форм роботи, використовуваних учителями англійської мови для розвитку діалогічного мовлення учнів 7-х класів

Анкета для вчителів

Питання	Відповідь
Чи кожного уроку використовуються завдання на розвиток англійського діалогічного мовлення учнів 7-х класів?	
Скільки часу в середньому займають такі завдання (відносно тривалості всього уроку)?	
Які інтерактивні методи роботи використовуються для розвитку діалогічного мовлення учнів 7-х класів?	
Які форми роботи найкраще сприймаються учнями 7-х класів?	
Які форми роботи для розвитку діалогічного мовлення учні 7-х класів сприймають найгірше?	
Що для вас є найважчим в організації діалогічного мовлення учнів 7-х класів?	
Які виникають проблеми з перевіркою та аналізом діалогічного мовлення?	
Чи використовуєте ви нетрадиційні інтерактивні методи роботи для розвитку діалогічного мовлення учнів 7-х класів? Якщо так, то які?	

Анкета для учнів

Питання	Відповідь
Чи кожного уроку вчителем пропонуються завдання на розвиток діалогічного мовлення учнів 7-х класів? Якщо ні, то як часто?	
Скільки часу в середньому займають такі завдання на уроці англійської мови?	
Які завдання на розвиток діалогічного мовлення використовує вчитель? (складання діалогів за зразком чи непідготовлених, рольова гра, робота у малих парах, дискусія, ігрові форми роботи, що передбачають діалог тощо)?	
Чи подобається вам працювати у парах і складати діалоги? Чому?	
Які форми роботи, що передбачають діалогічне мовлення, вам подобаються найбільше/найменше?	
Що для вас є найважчим у здійсненні діалогічного мовлення?	
Чи з задоволенням ви вступаєте у діалогічне мовлення з однокласниками? Якщо ні, то чому? (немає бажання, страх зробити помилки чи неправильно побудувати речення тощо)?	
Чи вважаєте ви діалогічне мовлення нудним/важким видом роботи на уроці англійської мови?	
Чи хотіли б ви спробувати нетрадиційні/ігрові методи роботи, які передбачають складання діалогу (акваріум, ажурна пилка, два-чотири- всі разом, «нашестья прибульців», «шаради» тощо)?	

